

Distribucija kredita stanovništvu i makroprudencijalne mjere HNB-a

Čibarić, Anita

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:270836>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
MEĐUNARODNO POSLOVANJE

Anita Čibarić

**DISTRIBUCIJA KREDITA STANOVNIŠTVU I
MAKROPRUDENCIJALNE MJERE HNB-A**

Završni rad

Zagreb, listopad 2021.

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
MEĐUNARODNO POSLOVANJE

Student:

Anita Čibarić

Naslov završnog rada:

**DISTRIBUCIJA KREDITA STANOVNIŠTVU I
MAKROPRUDENCIJALNE MJERE HNB-A**

Kolegij:

Monetarna ekonomija

Mentor:

doc. dr. sc. Ante Samodol

Zagreb, 2021.

Predgovor

Željela bih se zahvaliti svim profesorima Libertas Međunarodnog Sveučilišta koji su se kroz ove tri godine nesebično trudili prenijeti svoje znanje i pripremali me za moje daljnje školovanje i izazove u poslovnom svijetu. Nadalje, zahvaljujem se svim mojim kolegama koji su učinili da učenje, stres oko kolokvija i ostale slatke studentske brige podnosim lakše uz njihovu asistenciju. I na kraju, veliko hvala mentoru doc.dr.sc. Ante Samodolu koji je svojim savjetima i širokim znanjem pomogao u ostvarivanju ovog završnog rada.

Sažetak

U ovom završnom radu objašnjeni su osnovni oblici kreditiranja stanovništva putem različitih kanala distribucije kredita stanovništvu. Analizirana je zainteresiranost stanovništva za kreditima kao i njihova uporaba u različitim sferama života. Također, na primjeru različitih banaka kroz komparativnu analizu visine kamatne stope, troškova obrade kredita, elemenata osiguranja kredita te uvjeta odobravanja kredita, analizirana je ponuda odabranih kredita kako bi se pokazale razlike i sličnosti među hrvatskim bankama. Nadalje, u radu je objašnjeno koji su pokazatelji koji utječu na bolje poslovanje banaka i kako se postiže signifikatnija profitabilnost. Nezaobilazna stavka za svaku banku predstavlja velika lepeza rizika te je cilj banke reducirati rizike što je više moguće, a instrumenti i mjere koje se koriste u svrhu toga cilja su objašnjeni i potrepljeni primjerima. Na koncu, analizirane su makroprudencijalne mjere Hrvatske narodne banke i instrumenti monetarne politike.

Ključne riječi: krediti, banka, makroprudencijalne mjere, rizik, profitabilnost, HNB

Summary

This final thesis explains the basic forms of lending to households through various channels of distribution of loans to households. The interest of the population in loans as well as their use in various spheres of life was analyzed. Also, on the example of different banks through a comparative analysis of interest rates, loan processing costs, loan collateral elements and loan approval conditions, the offer of selected loans was analyzed to show differences and similarities between Croatian banks. Furthermore, the final thesis explains the indicators that influence the better performance of banks and how to achieve more significant profitability. An unavoidable item for each bank is a wide range of risks and the bank's goal is to reduce risks as much as possible, and the instruments and measures used for this purpose are explained and illustrated with examples. Finally, macroprudential measures of the Croatian National Bank and monetary policy instruments are analyzed.

Keywords: loans, bank, macroprudential measures, risk, profitability, HNB

SADRŽAJ

1. UVOD	7
1.1. Struktura završnog rada	2
1.2. Predmet, svrha i cilj istraživanja	2
1.3. Pregled domaće i strane literature	3
1.4. Istraživačka pitanja	4
1.5. Metode istraživanja	4
1.6. Doprinos istraživanja	5
2. KREDITI STANOVNIŠTVU	5
2.1. Potrošački krediti	11
2.2. Stambeni krediti	13
2.3. Hipotekarni krediti	16
2.4. Krediti za automobile	18
2.5. Krediti po kreditnim karticama	21
2.7. Gotovinski nenamjenski krediti	25
2.8. Ostali krediti	29
3. POKAZATELJI PROFITABILNOSTI I RIZICI KOD BANAKA	31
3.1. Prinosi na prosječnu imovinu i prosječni kapital	33
3.2. Kreditni rizik	35
3.3. Likvidnost rizika	37
3.4. Adekvatnost kapitala	39
3.5. Udio loših kredita u ukupnim kreditima	41
4. MAKROPRUDENCIJALNE MJERE HNB-A	43
4.1. Struktura kapitalnog zahtjeva za banke	44
4.2. Osnovni instrumenti koji se odnose na likvidnost	46
5. ANALIZA I MAKROPRUDENCIJALNA DIJAGNOSTIKA	46
5.1. Veza između strukture kredita stanovništvu i pokazatelja profitabilnosti (u mil.kuna)	47
5.2. Odnos između stope rasta kredita i stope ukupnog kapitala (u mil.kuna)	49
5.3. Odnos loših kredita, pokazatelja profitabilnosti i adekvatnosti kapitala (u mil.kuna)	50
6. ZAKLJUČAK	52
LITERATURA	54
POPIS SLIKA	59
POPIS TABLICA	59
POPIS GRAFOVA	60

1. UVOD

Financijsko pozajmljivanje i ovisnost stanovništva o kreditima je ono što čini da se financijski svijet pokreće i širi uzlaznom putanjom. Od hipoteke, poslovnog zajma, studentskog zajma za obrazovanje ili čak zajma za automobil, većina naših glavnih kupovina je obavljena putem kreditnih linija. U radu je objašnjeno koliko je zapravo kultura podizanja kredita urezana u hrvatsko stanovništvo te analizirani su uvjeti, načini, kamatne stope i troškovi obrade kredita kod različitih hrvatskih banaka. Nadalje, banke su svakodnevno izložene brojnim rizicima s posebnim naglaskom na tržišne rizike. Ti se rizici (kreditni rizik, rizik likvidnosti, rizik kamatne stope i sl.) pokušavaju raznim mjerama i instrumentima svesti na minimum. Osvrćući se na profitabilnost banaka, odnosno uspješnost poslovanja, glavni pokazatelji su prinos na imovinu (ROA) i prinos na kapital (ROE). Veća stopa ROA i ROE će imati pozitivan učinak na banku, odnosno bit će bolje rangirana. Financijska kriza ukazala je na potrebu preispitivanja dosadašnjeg mikro pristupa reguliranju i nadzoru financijskih institucija. Ključni aspekti trenutnih regulatornih reformi uključuju mjerenje i reguliranje sistemskog rizika, kao i oblikovanje makroprudencijalnih mjera kao alata za upravljanje mogućim budućim sistemskim rizikom. Na koncu, Hrvatska narodna banka provodi monetarnu politiku kako bi utvrdila i primjenila mjere i instrumente koji su joj potrebni za ostvarenje njezinih ciljeva. Najznačajniji cilj Hrvatske narodne banke je održavanje stabilnosti cijena.

Kao student međunarodnog poslovanja s posebnim zanimanjem za monetarnu ekonomiju, odlučila sam se za ovu temu kako bih analizirala i prikazala relevantne značajke kredita distribuirana stanovništvu i njihove poveznice s makroprudencijalnim mjerama Hrvatske narodne banke.

1.1. Struktura završnog rada

Završni rad s naslovom „Distribucija kredita stanovništvu i makroprudencijalne mjere HNB-a“ strukturno je podijeljen u šest tematski međusobno povezanih dijelova. U prvom dijelu je prezentirana svrha, predmet i cilj istraživanja, kao i koje su metode korištene u ovom radu. Također, usporedili smo informacije i podatke domaće i strane literature. Drugi dio rada se bazira na problematici pojma kredit i objašnjava nam koji sve krediti postoje te koja je njihova uloga i primjena među stanovništvom. U trećem dijelu su prikazani pokazatelji profitabilnosti i što utječe na bolju rangiranost banke. Uz to, pojašnjeni su rizici s kojima se banka susreće svakodnevno, poput kreditnog rizika i analizirana su rješenja za suzbijanje potencijalnih rizika. Četvrti dio rada je baziran na makroprudencijalnim mjerama HNB-a kojima je cilj ojačati bankovni sustav od iznenadnih i mogućih šokova. U petom dijelu je napravljena analiza i ustanovilo se postojanje ili nepostojanje veze između strukture kredita stanovništvu i pokazatelja profitabilnosti, veze između stope rasta kredita i stope ukupnog kapitala te odnosa loših kredita, pokazatelja profitabilnosti i adekvatnosti kapitala. Na koncu, u zaključku su obuhvaćene najvažnije sastavnice ovoga rada te se provedenom analizom odgovorilo na istraživačka pitanja postavljena u uvodu.

1.2. Predmet, svrha i cilj istraživanja

Predmet ovog završnog rada je objasniti vrste i načine distribuiranja kredita stanovništvu te prikazati kako makroprudencijalne mjere HNB-a utječu na strukturu kredita stanovništva.

Cilj ovog rada je opis ili deskripcija, odnosno opisivanje i proširivanje poznatih podataka danih kroz razne istraživačke radove.

Svrha ove kvalitativne studije je teorijska te se uz postojeće podatke želi objasniti kako funkcionira distribucija kredita stanovništvu i koji sve krediti postoje. Nastoji se produbiti tematika profitabilnosti banaka te prateći rizici koji su nezaobilazni dio poslovanja svake banke. Uz to, analizom makroprudencijalnih mjera Hrvatske narodne banke se predočuje i produbljuje znanje o postojećim instrumentima monetarne politike.

1.3. Pregled domaće i strane literature

Prema znanstvenom radu “Sektorska i namjenska struktura bankovnih kredita” Leko i Stojanović (2006) ističu važnost kredita za banke govoreći kako su odobreni krediti i dalje najvažnija imovina banke, kamatni prihodi su još uvijek viši od nekamatnih te napominju kako su bankovni krediti u svijetu najvažniji izvor eksternog financiranja stanovništva i poslovnih poduzeća. Iako su krediti ti koji donose najveće prihode, shodno tomu predstavljaju i najveći rizik za banku. Naglašavaju kako su propadanja banaka najčešće vezana za loše kreditne politike i loše kreditne portfelje. I upravo radi takve važnosti kredita i rizika koji je usko povezan uz pojam kredit, makroprudencijalne mjere izdane od strane HNB-a služe da bi se maksimizirao prihod banaka, a minimalizirao rizik. O makroprudencijalnoj politici nam govori Dumičić (2015) svojim radom pod nazivom “Kratak uvod u svijet makroprudencijalne politike”. Navodi kako je glavni i osnovni cilj instrumentima makroprudencijalne politike postići sprječavanje sistemskih rizika i smanjenje vjerojatnosti nastanka sistemskih događaja koji su vezani uz tržišta, instrumente, financijske institucije i infrastrukturu koji bi mogli ugroziti financijsku stabilnost sustava.

Prema istraživačkom radu Chmielewskog (2005) pod nazivom “Bank Risks, Risk Preferences and Lending”, ističe da je bankovno kreditiranje povezano s rizikom potencijalnog neplaćanja zajma od strane dužnika. Upravo zato bi mogućnost zaduživanja trebala biti uračunata u kamatnoj stopi koju banka nameće korisniku kredita. Nadalje, govori da će šok monetarne politike rezultirati promjenom (uključujući promjenu) raspodjele kreditnih gubitaka. Točnije, tvrdi da ukoliko su ugovori o kreditu fiksni, nisu podložni ekonomskim promjena te prethodno dogovorene kamate nisu dovoljno velike da pokriju novu razinu očekivanih kreditnih rizika. Dakle, razina bezrizične stope je manja nego prije. Kao rješenje ovom problemu, navodi prikupljanje dodatnog kapitala i promjenu strukture imovine.

U ovom pregledu literature korišten je integrativni pregled koji nam služi za kritičku analizu zadane teme i samo razumijevanje problematike. Uspoređujući ova dva članka, možemo primjetiti neke sličnosti i razlike. Vidljivo je da u oba istraživačka rada se naglašava kako kredit predstavlja glavni profit bankama, no uz veliki profit dolazi i veliki rizik koji predstavlja najveći problem banci. Dumičić navodi kako je glavni cilj u sprječavanju sistemskih rizika, pravovaljana makroprudencijalna politika koja bi svojim instrumentima i mjerama trebala maksimizirati boljitak banke. S druge strane, Chmielewski ističe problem fiskalnih kreditnih ugovora, koji nisu

podložni ekonomskim promjenama i koji na koncu pridonose smanjenju razine bezrizične stope. Za ovaj problem nudi rješenje prikupljanja dodatnog kapitala i promjene strukture imovine.

1.4. Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja na koja ćemo dati odgovore kroz ovaj rad su:

IP1: Kako struktura kredita stanovništvu utječe na profitabilnost banaka?

IP2: Postoji li veza između rasta kredita stanovništvu i stope ukupnog kapitala?

IP3: U kakvom su odnosu loši krediti, profitabilnost i adekvatnost kapitala banaka?

1.5. Metode istraživanja

U ovom završnom radu korišteni su primarni i sekundarni izvori podataka. Sekundarni izvori podataka proučavani su iz relevantne stručne literature te znanstvenih i stručnih članaka. Metodom deskripcije opisuju se činjenice i dosadašnje teorijske i stručne spoznaje o distribuciji kredita stanovništvu te makroprudencijalnim mjerama HNB-a. Kvantitativni podaci i informacije o samom predmetu istraživanja dobiveni su istraživanjem kredita i makroprudencijalnih mjera. Zbog kompleksnosti teme primjenjena je metoda analize i sinteze radi lakšeg shvaćanja međuovisnosti pojedinih dijelova. Metodom indukcije i dedukcije su donešeni zaključci o pojedinim dijelovima cjeline na osnovu razumijevanja cjeline, te donošenje zaključaka o cjelini na osnovu razumijevanja pojedinih njenih dijelova. Također, metoda kompilacije je korištena kako bi se zabilježila tuđa opažanja, zaključci i stavovi iz raznih znanstveno - istraživačkih radova. Komparativnom metodom su uspoređene razne činjenice navedene u radu. Također, metoda kvalifikacije se koristila kako bi se opći pojmovi podijelili na posebne.

1.6. Doprinos istraživanja

Iako se bilježi nagli porast „popularnosti“ i sve veći broj radova o kreditima te njihovim obilježjima, kao i makroprudencijalnoj politici, percepcija javnosti je još uvijek nedorečena. Osnovni cilj ovog rada je objasniti najvažnije karakteristike kredita distribuirana stanovništvu te prikazati mjere i instrumente makroprudencijalne politike i shvatiti koja je njihova svrha. Također, naglasak je stavljen na razumijevanje šire slike makroprudencijalne politike i popratnih šokova koji su neizostavni dio bankarske politike.

2. KREDITI STANOVNIŠTVU

Kredit kao pojam dolazi od latinske riječi „credo“, što bi u prijevodu značilo „ja vjerujem“. Kada govorimo o kreditu u pojmovnom obliku, važno je razlikovati novac i kredit. Navodeći se na rad (Kandžija i Živko, 2004) novac predstavlja najlikvidniji oblik imovine u kojemu se drži dio bogatstva, dok s druge strane kredit predstavlja posuđenu kupovnu moć, odnosno označava obvezu plaćanja u novcu.

„Kredit je plasman sredstava banke klijentu po definiranim uvjetima: trajanju, kamatnoj stopi, naknadi, valuti i elementima osiguranja.“ (Gregurek i Vidaković, 2015, p.162). Gregurek i Vidaković (2015) u svom radu objašnjavaju kako plasiranje sredstava za banku znači korištenje slobodnih sredstava. Uz kredit, postoji još niz ostalih potencijalnih instrumenata koje banka može upotrijebiti kako bi svojim klijentima plasirala određena sredstva, poput obveznica. Kredit, kao najčešći oblik plasmana i obveznica su primjer instrumenata kojima banka financira klijente.

Prema (Hrvatska enciklopedija, 2020, url) kredit kao pojam označava količinu novčanog iznosa koji se posuđuje dužniku odnosno debitoru na određeno vrijeme koje obje strane ugovore i pod određenim uvjetima. Da bi vjerovnik kredita, u većini slučajeva banka, omogućila debitoru namjenske i nenamjenske kreditne oblike poput vrijednosnih papira, novčanih zajmova i financijskih kredita, prvo je potrebno procijeniti dužnikovu kreditnu sposobnost kao i sposobnost vraćanja ugovorenog kredita u određenom vremenskom roku. Uz prihvaćanje kredita, zajmodavac i zajmoprimac moraju točno odrediti: svotu glavnice, kamatnu stopu, rok otplate, otplatni plan, namjenu kredita, elemente osiguranja, razdoblje počeka i troškove obrade kredita. Cijena kredita

je kamatna stopa i osim što klijent plaća kamatnu stopu na kredit, moguće je da banka od klijenta zahtijeva i plaćanje naknade što će rezultirati stvarnim troškom klijenta, a s druge strane stvarnim prihodom banke.

Upravo radi redukcije rizika kojem se izlaže banka izdavanjem kredita korisniku, kreditni rezultat (eng. Credit scoring) predstavlja mehanizam preko kojega banka nastoji utvrditi koja je vjerojatnost da će pojedini klijent vratiti kredit. Prilikom procesa kreditiranja, najprije banka traži određene informacije o klijentu:

- Visinu primanja,
- Radni staž,
- Stručnu spremu,
- Zaposlenost,
- Postojeće obveze klijenta prema financijskim institucijama. (Gregurek i Vidaković, 2015).

Sukladno dobivenim informacijama, banka izračunava kreditnu sposobnost klijenta i zatim odobrava ili ne odobrava kredit. Kreditna sposobnost klijenta je obrnuto proporcionalna elementima osiguranja. Kod odobravanja ili odbijanja kredita potencijalnom korisniku kredita, zajmodavac uzima u obzir više čimbenika: (Ciby, J.)

- karakter,
- kapital,
- kapacitet,
- kolateral,
- uvjete.

Ovih pet čimbenika su poznati kao C-ovi kod kredita (eng. The Csof Credit) prema njihovom nazivu na engleskom jeziku i da bi se zajmoprimac odredio kao kreditno sposoban, svi navedeni čimbenici moraju biti pozitivno ocijenjeni.

Nakon što je obavila uvid u kreditnu sposobnost klijenta, banka će tražiti garanciju povrata plasmana i postaviti će uvjete kreditiranja koji se mogu razlikovati od klijenta do klijenta. Uvjeti kreditiranja mogu biti izraženi putem:

- Potrebe za jamcima,

- Trajanja kredita,
- Veličine kredita,
- Hipoteke,
- Uporabe neke druge usluge banke ili srodne financijske institucije,
- Police osiguranja. (Gregurek i Vidaković, 2015).

U Tablici 1. su prikazani najčešći uvjeti kreditiranja, odnosno elementi osiguranja.

Tablica 1. Najčešći uvjeti kreditiranja

IME KREDITA	UVJETI KREDITIRANJA-ELEMENTI OSIGURANJA
Nenamjenski ili potrošački krediti	<ul style="list-style-type: none"> • Veličina plaće • Depozit • Jamci • Hipoteka na imovinu • Zadužnica kod javnog bilježnika • Pristanak o zapljenu plaće
Krediti po kreditnim karticama	<ul style="list-style-type: none"> • Veličina plaće
Krediti po revolving karticama	<ul style="list-style-type: none"> • Veličina plaće
Minus na tekućem računu	<ul style="list-style-type: none"> • Veličina plaće
Hipotekarni kredit	<ul style="list-style-type: none"> • Hipoteka na imovinu
Stambeni kredit	<ul style="list-style-type: none"> • Hipoteka na stan koji klijent kupuje. • Učešće u cijeni stana. Banka kreditira samo dio kupnje. • Jamac • Polica osiguranja • Zadužnica kod javnoga bilježnika
Kredit za automobil	<ul style="list-style-type: none"> • Pristanak na zapljenu automobila ukoliko klijent ne plaća kredit

	• Zadužnica kod javnoga bilježnika

Izvor: Gregurek, Poslovanje banaka (2015)

Nadalje, krediti se mogu podijeliti u više kategorija, no najčešća podjela kredita prema (Gregurek i Vidaković, 2015) se kvalificira po:

- ✓ **Trajanju** (kratkoročno, srednjoročno i dugoročno kreditiranje)
- ✓ **Sektorima** (kreditni građanima, poduzećima, financijskim institucijama, državi, ne profitnim organizacijama, ostali krediti)
- ✓ **Namjeni** (investicijski krediti i za obrtna sredstva)
- ✓ **Kamatnoj stopi** (kreditni s fiksnom kamatnom stopom, kreditni s varijabilnom kamatnom stopom i kreditni s kamatnom stopom po odluci banke)

U Tablici 2. je prikazana najčešća klasifikacija plasmana građanima i služba kredita.

Tablica 2. Vrste kredita građana

IME KREDITA	SLUŽBA KREDITA
Potrošački krediti	
Nenamjesni krediti	Kreditni koje banka plasira klijentu bez objašnjenja za što će sredstva biti potrošena i kako će sredstva biti uporabljena.
Kreditni po kreditnim karticama	Kreditni koji nastaju kod uporabe kreditnih kartica.
Kreditni po revolving karticama	Poseban oblik kreditnih kartica koje se također koriste kod potrošnje, ali se po otplati razlikuju od kreditnih kartica.
Minus na tekućem računu	Kreditni koji je banka odobrila građanima za potrošnju, a nastaju povlačenjem sredstava s tekućeg računa u većoj količini nego što je balans kreditnog računa.
Hipotekarni krediti	Nenamjesni kreditni za koji je razlog nekretnina.

Kreditni za kupnju trajnih dobara	
Stambeni krediti	Krediti čija je svrha kupnja nekretnine.
Kredit za automobil	Kredit čija je svrha kupnja automobila.

Izvor: Gregurek i Vidaković, Bankarsko poslovanje (2015)

Ovakva podjela kredita je sveprisutna u postojećim bankama i vrijedi za sve klijente. Naravno, ovaj način kvalificiranja kredita nosi sa sobom određene prednosti i mane. Prednost je to što je cjelokupno poslovanje banaka postalo jednostavnije i brže, dok s druge strane se banka izlaže riziku kod poslovanja zbog nemogućnosti pojedinačne kontrole klijenata. To se danas nastoji poboljšati putem različitih bankarskih tehnika kako bi se pravodobno analizirala kvaliteta svakog klijenta.

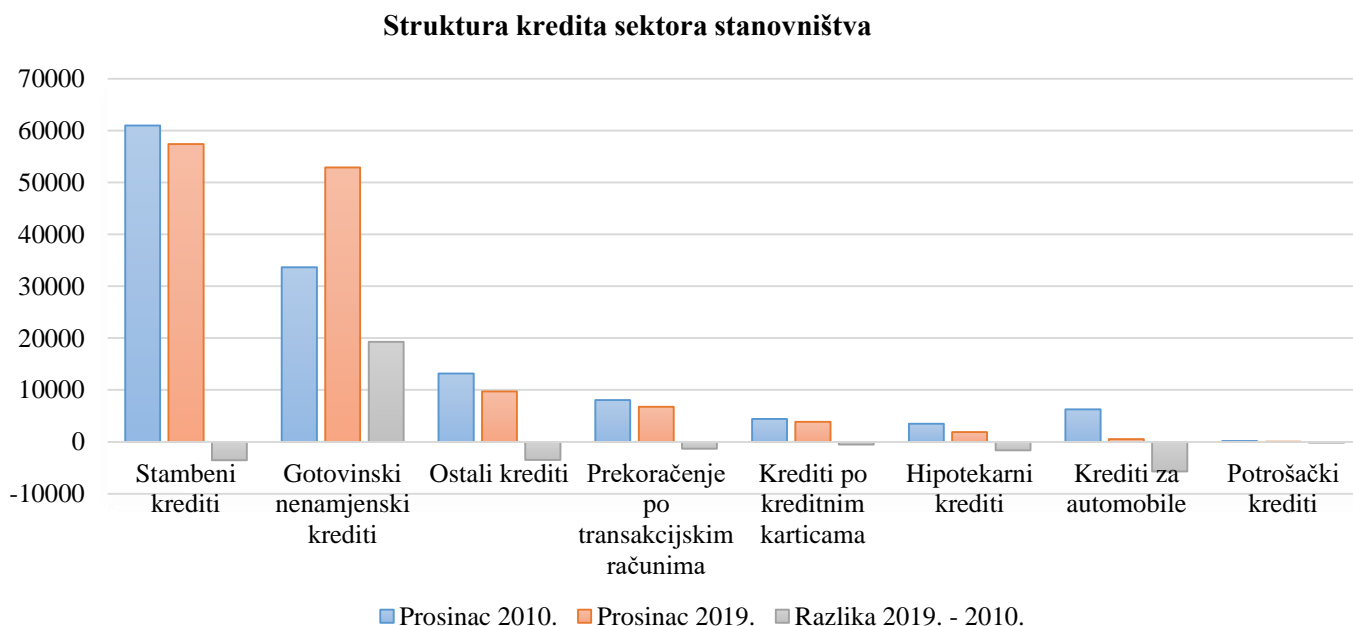
U zadnje tri godine korištenje kredita je u stalnom porastu. Na dinamiku ukupnog porasta kredita stanovništvu je doprinijeo porast gotovinskih nenamjenskih kredita s polaznom točkom da su kućanstva bila za 5,2 milijarde kuna, odnosno 10,9% više zadužena 2020.godine nego godinu dana ranije. Drugim riječima, 60,5% ukupne kreditne zaduženosti stanovništva u 2019. godini odnosilo se na gotovinske nenamjenske kredite što nam je vidljivo u Grafu 1. Uz gotovinske kredite, u posljednjih godinu dana zabilježeno je povećano zaduženje stanovništava na osnovi stambenih kredita, no njihov prirast u visini od 3,4 milijarde kuna je bio 54% niži od prirasta gotovinskih nenamjenskih kredita. Također, iz Grafa 1. nam je vidljivo da gledajući zaduženost kućanstava po gotovinskim kreditima, dosegnuta je rekordna razina, kao što u novčanom iznosu (52,9 milijardi kuna) tako i u njezinu udjelu u ukupnom kreditnom zaduženju ovoga sektora (oko 40%). Najveći rast je opažen kod kunskih kredita koji su činili čak 75% ukupne vrijednosti svih gotovinskih kredita. (HGK, 2020.)

S druge strane, godišnji porast vrijednosti zaduženja na osnovi ostalih vrsta kredita, poput kredita po kreditnim karticama, prekoračenja po transakcijskim računima i ostalih kredita, bio je irelevantan ili je bio nepostojeć (hipotekarni, za automobile), iz razloga što su upravo gotovinski krediti preuzeli funkciju i nadomjestili neke druge vrste kredita. Ovu tvrdnju najbolje podkrepljuje primjer kredita za automobile koji su praktički izumrli sveviši se na tek 534,5 milijuna kuna krajem 2019. godine. Radi usporedbe, prije devet godina stanovništvo je po ovoj vrsti kredita bilo zaduženo u iznosu od 6,2 milijarde kuna. (HGK, 2020.)

Zaključno, možemo uvidjeti da je u vremenskom periodu od 9 godina, odnosno od 2010. do 2019.god. zabilježena negativna potražnja stanovništva za svim kreditima, osim za gotovinske nenamjenske kredite koji na kraju 2019.godine djeluju s pozitivnim predznakom i doživljavaju signifikantan rast u odnosu na ostale kredite.

Ovakav pad kreditiranja stanovništva ne ide u prilog ni građanima, ni bankama, a time ni ukupnom ekonomskom stanju u zemlji. Za povećanje investicija i potrošnje stanovništva na razini države, potrebno je konstantno povećavati ukupni iznos odobrenih i plasiranih kredita. S obzirom na trenutnu ekonomsku situaciju, i povećanje udjela nenaplativih kredita građanima u ukupnim kreditima, banke su pooštrile uvjete kreditiranja tražeći manje rizične klijente kojima bi odobrile nove kredite. (Ribić i Vakanjac, 2017). Strukturna građa danih kredita stanovništvu u razdoblju od 2010. do 2019. godine je prikazana u Grafu 1.

Graf 1. Struktura kredita sektora stanovništva, stanja u mil.HRK

Izvor: HGK, obrada autora

U Tablici 3. su brojčano prikazani krediti sektora stanovništva u razdoblju od 2010.god. do 2019.godine.

Tablica 3. Krediti sektora stanovništva, stanja u mil.HRK

	Prosinac 2010.	Prosinac 2019.	Razlika 2019.-2010.
1. Stambeni krediti	60.968,5	57.435,3	-3.533,2
2. Gotovinski nenamjesni krediti	33.686,1	52.940,8	19.254,7
3. Ostali krediti	13.171,3	9.700,2	-3.471,2
4. Prekoračenje po transakcijskim računima	8.069,0	6.759,4	-1.309,6
5. Krediti po kreditnim karticama	4.386,8	3.851,7	-535,1
6. Hipotekarni krediti	3.513,0	1.882,8	-1.309,6
7. Krediti za automobile	6.236,8	534,5	-5.702,3
8. Potrošački krediti	159,9	13,3	-146,6
Ukupno (1+2+3+4+5+6+7+8)	130.191,6	133.118,0	2.926,4

Izvor: HGK, obrada autora

2.1. Potrošački krediti

Potrošački kredit je prema (Hrvatska enciklopedija, 2020, url) vrsta kredita u kojem kreditor, najčešće banka ili trgovačko društvo pod određenim uvjetima, odobrava traženi novčani iznos pojedincu odnosno budućem korisniku kredita. Sklapanjem ugovora, zajmoprimac se obvezuje da će se pridržavati svih navedenih uvjeta i otplatiti ustupljeni novčani iznos s dogovorenim kamatama, u predviđenoj roku, u jednakim mjesečnim obrocima. U slučaju većeg iznosa danog kredita i s većim mjesečnim ratama, potrebno je dodatno osiguranje banke koje će se očitovati u zapljeni imovine dužnika ili direktnom naplatom iz plaće. Potrošački krediti se odobravaju za dobra veće vrijednosti poput automobila, računalne opreme, bijele tehnike, tekstila, namještaja i to ih u konačnici čini namjenskim kreditima. Za razliku od nenamjenskih kredita, koji se u pravilu ustupaju na kraće rokove, namjenski krediti se nude na duže rokove dospeljeća koji se kreću od dva mjeseca do dvije godine, danas često i do pet godina (HNB, 2019).

Prema Zakonu o potrošačkom kreditiranju, ugovor o kreditu predstavlja ugovor u kojem vjerovnik odobrava kredit tražitelju kredita u obliku zajma, odgode plaćanja ili neke druge financijske nagodbe. Ukoliko je ugovor sklopljen, kreditor isplaćuje korisniku dogovorenu svotu novca odjednom ili u obrocima odnosno ratama. Također, ukoliko se radi o kreditu koji je namijenjen za financiranje neke veće investicije, dani kredit će se otplaćivati u obrocima shodno

procesu obavljanja radova, točnije nakon ispunjenja svih dogovorenih uvjeta. Na kraju, zajmoprimac vraća odobreni kredit u otplatama koje se nazivaju anuiteti ili obročne rate. (Ribić i Vakanjac, 2017). Anuitet je iznos kojim se otplaćuje kredit ili zajam u određenom vremenskom razdoblju. U anuitet je uključen i dio duga i pripadajuće kamate, a određuje se tako da po dospijeću dug bude u potpunosti isplaćen. (Rječnik financijskih pojmova, 2021, url). Cijeli proces dobivanja potrošačkog kredita počinje od podnošenja zahtjeva za kredit i procjena kreditne sposobnosti potencijalnog korisnika od strane banke.

Ovaj kredit je važan instrument gospodarske politike jer omogućuje potrošnju stanovništva iznad njihove mogućnosti te time rezultira povećanom domaćom potražnjom i razvijanjem gospodarske aktivnosti stanovništva. U Hrvatskoj se korištenje potrošačkog kredita dramatično promijenilo u razdoblju od nekoliko godina, pa tako imamo podatak da su potrošački krediti kućanstava u posljednjih 5 godina pali s 135 milijuna kuna u 2011. na 20 milijuna kuna u travnju 2016., odnosno dobili smo pad od 85%. (Šiško, 2016).

Nakon toga, trend pada danih kredita prekinut je, na što je najviše utjecalo signifikantno jačanje kreditne aktivnosti prema stanovništvu. Dani krediti su porasli za 3,5%, a podaci na osnovi transakcija, koji, među ostalim, otklanjaju utjecaje prodaja potraživanja, govore o povećanju od 5,7%. (HNB, 2019).

Možemo zaključiti kako pad kreditiranja stanovništva ne ide nikome u prilog, kako stanovništvu, tako ni bankama i cijelom ekonomskom sustavu. Ukoliko želimo postići povećanje investicija i potrošnju stanovništva u jednoj državi, važna stavka je konstantno povećati odobrene i plasirane kredite. Referirajući se na trenutnu ekonomsku situaciju i povećani udio nenaplativih kredita građanima u ukupnom udjelu danih kredita, banke su se okrenule manje rizičnim klijentima i osigurale su sebi razne instrumente osiguranja poput polica osiguranja života, polica riziko osiguranja, kreditno sposoban jamac i sl., u slačaju da korisnik kredita ne ispoštuje ugovor do kraja. Praksa pokazuje kako se suvremena ekonomija ne može razvijati bez nekog oblika kreditiranja potrošača, čime se i u Hrvatskoj u moderno vrijeme javljaju razni oblici potrošačkog kreditiranja (Šego, 2008).

2. 2. Stambeni krediti

Stambeni kredit predstavlja kredit kojim se financira gradnja ili dogradnja nekretnine, kao i njeno uređenje uz jasne anuitete u razdoblju otplate. (Moj bankar, 2012, url). Kada govorimo o kreditima, stambeno pitanje i modeli stambenog financiranja su definitivno jedan od glavnih interesa jedne društvene zajednice neovisno o ekonomskoj razvijenosti. Upravo nemogućnost rješavanja stambenog pitanja, može predstavljati temeljni problem čovjeka, u konačnici društva. Svakom pojedincu je u interesu imati vlastiti dom, stoga je i logično da najveći broj ljudi zanima mogućnosti i uvjeti podizanja stambenog kredita. Shodno navedenom, nerijetki je slučaj da država i ovlaštena financijska tijela, raznim kreditnim subvencijama poput APN-a, pomažu različitim slojevima društva kako bi svatko imao priliku za stambenim kreditom. Kako (Tepuš, 2004) navodi, stanovanje i stambena politika su jedan od temeljnih problema socijalnog, gospodarskog i političkog razvitka svake zemlje, pa tako i Hrvatske. Stambena građevinska aktivnost građana Republike Hrvatske u razdoblju od 2014. do 2019.godine je prikazana u Tablici 4.

Tablica 4. Završene zgrade i stanovi 2014.-2019.god.

Godina	Završene zgrade						Završeni stanovi	
	Ukupno		Stambene zgrade		Nestambene zgrade		broj stanova	površina, m ²
	broj	površina, m ²	broj	površina, m ²	broj	površina, m ²		
2014.	4 971	1 658 467	3 841	1 018 964	1 130	639 503	7 805	739 292
2015.	4 641	1 898 127	3 678	979 014	963	919 113	8 059	733 413
2016.	4 824	1 832 144	3 811	1 012 270	1 013	819 874	7 809	740 429
2017.	4 940	2 029 111	3 699	1 041 123	1 241	987 988	8 496	775 449
2018.	4 933	2 206 821	3 824	1 301 523	1 109	905 298	10 141	920 077
2019.	5 521	2 567 133	4 316	1 429 644	1 205	1 137 489	11 726	1 064 667

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS), obrada autora

Možemo zaključiti kako tzv. „građevinski boom“ i dalje ide uzlaznom putanjom. Gledajući tablicu, vidimo kako je u Hrvatskoj 2018. godine broj završenih stanova iznosio 10 141, što je za

19,4% više u odnosu na 2017.godinu. Prema (tportal.hr, 2019, url) prosječna površina jednog stana iznosila je 90,7 četvornih metara. Velika većina stanova, čak 89,9%, izgrađeno je kao novogradnja, 8,8% dogradnjom ili nadogradnjom postojećih zgrada, a 1,3% prenamjenom nestambenog prostora u stan. Od ukupnih završnih zgrada 2018.godine, njih 3.824 ili 77,5% su stambene, a 1.109 ili 22,5% nestambene. Gledajući po županijama, najviše stanova je izgrađeno u Gradu Zagrebu (svaki četvrti), zatim Splitskoj-dalmatinskoj županiji i na koncu u Zadarskoj županiji.

Trenutno je novogradnja najtraženija, što naravno utječe i na cijenu stana. U Zagrebu gotovo da i nema prodaje nekretnine u starijim zgradama. Također, (Večernji list, 2021, url) navodi kako je u prvom kvartalu prošle godine kvadrat novog stana prosječno iznosio 14,300 kuna, a u drugim predjelima Hrvatske bio je u prosjeku za 2000 kuna jeftiniji. Iako je 2020.godinu obilježila pandemija Corona virusa, tržište stanova ostalo je i dalje aktivno zahvaljujući državnim subvencijama, a samo u rujnu 2020.god. država je odobrila više od 4000 subvencija za kupnju stana ili gradnju kuće.

Kao osiguranje kod stambenih kredita, uzima se imovina, a kamate se mogu mijenjati ili ostati fiksne te se mijenjaju periodično sa specifičnom baznom stopom (Rose i Hudgins, 2015). Najčešće je rok dospijeca stambenog kredita od 20 do 30 godina (Moj bankar, 2012, url). Potreba ljudi za vlastitim domom je dovela do toga da su stambeni krediti najtraženiji oblik kredita u Hrvatskoj. Prema (Zečić i Špoljarić, 2016) stambeni krediti se mogu podijeliti u nekoliko kategorija:

- kupovina nekretnine (kuće, stana, garaže, parkirnog mjesta),
- refinanciranje stambenog kredita,
- renoviranje/rekonstrukcija nekretnine,
- izgradnja / Dogradnja / Dovršenje nekretnine,
- kupovina građevinskog zemljišta i komunalno uređenje zemljišta

Svaka banka određuje svoja pravila za izdavanje kredita svom korisniku. No, povećanjem broja banaka iz godine u godinu, dovelo je do nekih razlika i sličnosti između banaka pa su (Zečić i Špoljarić, 2016) izdvojili neke uobičajene uvjete za kreditnu sposobnost kod stambenih banaka:

- Osobe koje ostvaruju stalna mjesečna primanja unutar Republike Hrvatske (odnosi se na plaću za stalni radni odnos, honorar i mirovinu). Iznimno, za pomorce, djelatnike ambasada, slobodna zanimanja kreditna sposobnost određuje se prema posebnom izračunu,

- Urednost u podmirenju obaveza prema bankama (provjerava se uvidom u Hrvatski registar obveza po kreditima),
- Iznos kredita koji se može podići određen je potencijalnim anuitetom, odnosno iznosom neopterećenih mjesečnih primanja, djela koji ostaje nakon podmirenja obaveza po svim kreditima. U većini slučajeva neopterećeni dio plaće mora iznositi barem 2/3 prosječne plaće isplaćene u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini,
- Kreditni jamci odnosno sudužnici mogu uvećati kreditnu sposobnost tražitelja kredita. Primanja jamaca ili sudužnika zbrajaju se na primanja korisnika kredita, te se za njih zajednički utvrđuje kreditna sposobnost. Bez obzira na primanja jamaca, banke uglavnom ne odobravaju kredite ukoliko su primanja korisnika kredita manja od mjesečnog anuiteta. Kod većine kredita uobičajeno je da supružnici budu i sudužnici u kreditu.

Kao primjer, u Tablici 5. su prikazani kreditni uvjeti stambenih kredita Erste banke u travnju 2021. godine.

Tablica 5. Kreditni uvjeti stambenih kredita Erste banke u travnju 2021.

IZNOS KREDITA	<ul style="list-style-type: none"> • Od 110,000 do 3,750.000 HRK
NAMJENA	<ul style="list-style-type: none"> • izgraditi ili dograditi svoj stambeni prostor • kupiti građevinsko zemljište • srediti komunalne priključke • kupiti garažno ili parkirno mjesto • refinancirati stambeni kredit u drugoj banci
ROK OTPLATE	<ul style="list-style-type: none"> • Od 3 do 10 godina za fiksnu kamatnu stopu • od 10 do 30 godina za kombinaciju kamatnih stopa (fiksna prvih 7 godina, promjenjiva za preostalo razdoblje)
GODIŠNJA KAMATNA STOPA	<ul style="list-style-type: none"> • Fiksna

- od 3,20% do 3,70%
- Kombinirana
- Fiksna prvih 7 god. - 3,06%
- Nakon toga promjenjiva od 3,43% do 3,92%

Izvor: Erste stambeni krediti (2021), obrada autora

Kvaliteta stambenih kredita stanovništvu se poboljšala. Udio loših kredita smanjio se s 1,8% na 1,4% ukupnih stambenih kredita stanovništvu. Na kraju 2018. stambeni krediti stanovništvu bili su jedina vrsta kredita zastupljena u portfelju stambenih štedionica, a činili su 60% ukupne izloženosti (HNB, 2019).

2.3. Hipotekarni krediti

Hipotekarni kredit je posebna vrsta dugoročnog nenamjenskog kredita kojeg banka ustupa krajnjem korisniku na temelju intabulacije – sigurnost vraćanja kredita osigurano je realnim pokrićem dužnika poput poslovnog ili stambenog prostora, zemljišta, gospodarskim zgradama, skladištem i sl. Drugim riječima, sigurnost da će kredit biti vraćen u potpunosti ne temelji se na dužnikovu bonitetu, već u vrijednosti nekretnine (Udruga Franak, 2015, url). Također, potrebno je znati razlikovati stambeni od hipotekarnog kredita. Stambeni kredit se upotrebljava za kupnju stana ili drugoga objekta koji se upotrebljava. Kod stambenoga kredita klijent banke uz pomoć kredita kupuje imovinu. Kod hipotekarnoga kredita klijent banke je već vlasnik imovine i na temelju te imovine, kao element osiguranja dobiva kredit. (Gregurek, 2015).

Zanimljivo je spomenuti kako gotovo 90% građana Republike Hrvatske je 2016.godine živjelo u vlastitoj nekretnini. Tu se nalazimo na samom vrhu s još Rumunjskom (95,6%), Slovačkom i Litvom. Gledajući s dna tablice, tu prednjače Švicarska, Austrija i Njemačka (Šiško, 2016, url). Iz prikazanog, vidimo da najmanje nekretnina posjeduju građani u najbogatijim europskim državama. S druge strane, samo 5% hrvatskih građana ima hipoteku ili još uvijek vraća kredit za

nekretninu. Možemo zaključiti da to predstavlja veliki potencijal za korištenje vlasništva nekretnine u svrhu dobijanja gotovine hipotekarnim kreditom.

Hipotekarni posao se temelji na ugovoru o hipotekarnom kreditu koji se zaključuje između banke vjerovnika i vlasnika nekretnine koji prema (Potkonjak, 1991) sadrži sljedeće sastavnice:

- visina zajma (kreće se između 50-70 % procijenjene vrijednosti založene nekretnine),
- rok trajanja (10-15 godina, a ponekad i duže),
- kamata (na hipotekarne kredite određuje se prema visini kamata na tržištima kapitala),
- način otplate (isplata cjelokupnog iznosa zajma po isteku roka ili obročna otplate zajma u tromjesečnim ili polugodišnjim obrocima),
- pravo otkaza (dužnik ima pravo otkaza s ugovorenim rokom otkaza, kao i pravo na otplatu u obrocima većim od prvotno ugovorenih).

Kredit se korisniku odobrava u visini od 50 do 70% procijenjene vrijednosti nekretnine, čime se banka osigurava da ukoliko dužnik ne izvrši svoje kreditne obaveze do kraja, biti u mogućnosti iz prodajne vrijednosti nekretnine naplatiti svoje potraživanje. Rok vraćanja kredita je od 10 do 30 godina. Također, važno je napomenuti da je moguće uspostaviti i više hipoteka na istoj nekretnini, pod uvjetom da su pravno uređeni redosljed i prioriteta kreditora. Izuzetno se ovi krediti odobravaju i na temelju prometnih sredstava velike vrijednosti kao što su brodovi ili avioni. (Udruga Franak, 2015,url). Analizom prema (Zvonar, 2021) možemo zaključiti kako se uvjeti za odobravanje hipotekarnog kredita između Karlovačke banke d.d., Raiffeisen banke i Privredne banke Zagreb d.d. ne razlikuju drastično. Najnižu kamatnu stopu ima Privredna banka Zagreb, koja po tome i nudi najjeftiniji hipotekarni kredit.

Kako bi bilo lakše razumijeti koji je stvaran trošak kredita, u ovom slučaju hipotekarnog kredita, u Tablici 6. je prikazan reprezentativan primjer ukupnih troškova za podizanje kredita od 500.000,00 HRK ili 60.000,00 EUR.

Tablica 6. Reprezentativni primjeri ukupnih troškova

VALUTA KREDITA	HRK	EUR
TRAŽENI IZNOS KREDITA	500.000,00 HRK	60.000,00 EUR

ROK OTPLATE	20 godina	20 godina
NAKNADA ZA OBRADU KREDITNOG ZAHTJEVA	bez naknade	bez naknade
KAMATNA STOPA	4,46%	4,47%
EFEKTIVNA KAMATNA STOPA	4,85%	4,86%
UKUPAN IZNOS KAMATE ZA RAZDOBLJE OTPLATE	258.449,18 HRK	31.091,82 EUR
MJESEČNI ANUITET	3.152,46 HRK	378,62 EUR
UKUPAN IZNOS ZA OTPLATU	775.074,18 HRK	93.128,82 EUR

Izvor: Hipotekarni kredit: Reprezentativni primjeri ukupnih troškova – PBZ banka (2021), obrada autora

2.4. Krediti za automobile

Kreditni za kupnju vozila ili auto krediti predstavljaju nenamjenske kredite koje banka odobrava klijentu za kupnju motornog vozila. Auto kredit ima široku namjenu, pa ga stoga možemo koristiti za kupnju novog ili rabljenog automobila, komercijalnih vozila, plovila, traktora, motocikla, skutera i sl. Kod auto kredita gotovina se isplaćuje na račun prodavatelja motornog vozila, odnosno onako kako je navedeno u ugovoru o kreditu (Moj bankar, 2020, url).

Kada gledamo obradu auto kredita, ona se obavlja u relativno kratkom roku, no od ključnog je značaja kreditna sposobnost klijenta, iznos kredita koji se daje, rejting klijenta pa i sami sudionici u kreditu. Auto kredit možemo usporediti s gotovinskom kreditu jer mu je dosta sličan pa sam obrada kreditnog zahtjeva traje tek nekoliko dana. Ukoliko klijent ima dobar kreditni rejting, kredit se može odobriti i unutar par dana, no s druge strane ako ima nesređene navedene komponente, sama obrada kredita može potrajati i do par tjedana. Uspoređujući s hipotekarnim i stambenim kreditom, realizacija dobivanja auto kredita se obavlja u znatno kraćem roku.

Kao i za sve kredite, tako i za auto kredite banka najprije mora odrediti kreditnu sposobnost klijenta. Podaci koji su potrebni da bi banka odredila kreditnu sposobnost klijenta su:

- Zahtjev za kredit
- Potvrda poslodavca
- Kopija osobne iskaznice
- Promet po tekućem računu
- Zadnje tri platne liste
- Izjava o kreditnim zaduženjima

Ovisno radi li se o kupnji novog ili rabljenog vozila, za novi automobil je potrebno još dostaviti ponudu ili predračun od prodavatelja motornog vozila ili od auto kuće, dok je za rabljeni automobil potrebno predočiti kopiju knjižice vozila ili prometne dozvole te uvjerenje o nepostojanju tereta na vozilo koje klijent planira kupiti. Potrebna dokumentacija za podizanje auto kredita se može razlikovati od banke do banke, stoga banka zadržava pravo da traži dodatno dokumentaciju ukoliko smatra da je potrebno.

Kreditni za kupnju vozila odobravaju se u kunama i uz valutnu klauzulu euro. Kamatne stope se kreću u rasponu od 4,49% godišnje do 5,99% godišnje ovisno želite li fiksnu ili promjenjivu kamatnu stopu s rokom otplate kredita od 1 godine pa sve do 12 godina. Za vrijeme otplate kredita, banka si zadržava pravo povećati ili smanjiti visinu promjenjivog dijela kamatne stope. Sama kamatna stopa ovisi o različitim aktima kako što su: iznos kredita koji se podiže, valuta kredita, status samog klijenta pa na kraju i o samoj ponudi Banke. Iznos maksimalnog kredita koji se može podići iznosi i do 30.000,00 EUR ili 225.000,00 HRK, ali sve ovisi i o samoj ponudi banke pa i o tome koje motorno vozilo kupujete. (Moj bankar, 2020)

Kao i za svaki kredit, tako i za auto kredit postoje različiti instrumenti osiguranja koje banke moraju aktivirati ukoliko dođe do nepoštivanja ugovorenog ugovora. Izjava o zapljeni i zadužnica za sve sudionike u kreditu koji su ovjereni kod javnog bilježnika je tipičan instrument osiguranja. Ukoliko se podiže veći iznos kredita, banka može zahtijevati dodatne instrumente osiguranja poput: (Moj bankar, 2020)

- Fiducije (banka preuzima vlasništvo nad predmetom kreditiranja i to stanje traje dok god se ne postigne određeni cilj, a to je u većini slučajeva otplata kredita od strane korisnika kredita)
- zalog na policu životnog osiguranja vinkulirana u korist banke
- jamca
- kasko police osiguranja i sl.

Uz to, banka uzima i naknadu za obradu kreditnog zahtjeva koji se kreću od 0,05% do 1% od odobrenog iznosa kredita.

Neovisno dižete li kredit u kunama ili eurima, način otplate kredita je u jednakim mjesečnim anuitetima. Ako se kredit plaća u eurima, mjesečni se anuitet plaća u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju liste HNB-a na dan dospijeca kredita. Također, neke banke omogućuju svojim korisnicima kredita prijevremenu otplatu kredita, djelomičnu ili u cijelosti. Svatko ima priliku podići auto kredit uz prethodno zadovoljene osnovne uvjete banke i uz valjanu kreditnu sposobnost.

U Tablici 7. je prikazan primjer namjenskog kredita za kupnju vozila u HRK u OTP banci.

Tablica 7. Kreditni uvjeti auto kredita OTP banke u travnju 2021.god.

IZNOS KREDITA	• do 260,000 HRK
UČEŠĆE (OBAVEZNO)	• minimalno učešće 10% za nova vozila • minimalno učešće 15% za rabljena vozila
ROK OTPLATE	• od 12 do 84 mjeseci
KAMATNA STOPA	• 5,99% (EKS 6,48%**) fiksna za kredite u HRK
NAKNADA ZA OBRADU KREDITA	• 1,00% do maksimalnih 1.000,00 HRK za sve valute

Izvor: Namjenski kredit za kupnju vozila u HRK – OTP banka (2021), obrada autora

**EKS ili Efektivna kamatna stopa označava sve troškove kredita, uključujući naknade, osiguranja, depozit, i ostale izravno povezane troškove kredita (Moj bankar, 2021).

2.5. Krediti po kreditnim karticama

Korištenje kreditnih kartica nastalo je u Sjedinjenim Državama tijekom 1920-ih, kada su ih pojedinačne tvrtke, poput naftnih tvrtki i hotelskih lanaca, počele izdavati kupcima za kupnje u poslovnicama poduzeća. Prvu univerzalnu kreditnu karticu, koja se mogla koristiti u raznim ustanovama, uveo je Diners 'Club, Inc., 1950. Još jednu glavnu karticu ove vrste, poznatu kao putnička i zabavna kartica, osnovali su Amerikanci Express Company 1958. (Britannica, 2021).

Kreditne kartice kakve poznajemo danas su se pojavile tek oko 1970.godine. Pojam kredit potječe iz latinskog jezika, što bi značilo povjerenje. Zanimljivo je spomenuti kako čak pola transakcija obavljenih putem kreditnih kartica u SAD-u postaje predmetom sudskog spora, dok oko 13% kornika kreditnih kartica u svjetskoj velesili mora ukinuti svoju karticu zbog nemogućnosti vraćanja obveza.

Tijekom posljednjeg desetljeća, u Hrvatskoj je znatno poraslo kartično poslovanje. U budućnosti se očekuje tendencija rasta trenda, no ne tako jakim intezitetom s obzirom da povećanjem broja kartičnih proizvoda, raste i stupanj zasićenja tržišta. Domaće je tržište doživjelo velike promjene. Od toga da imamo samo nebankovne kartice, pojavom banaka dostigli smo povećanje i uporabu bankovnih kartica, a time i potrebu za diversificiranim proizvodima i uslugama (Šućur, 2007).

Kreditna kartica (engl. credit card, njem. Kreditkarte) je instrument bezgotovinskog platnog prometa koji služi i kao pogodno sredstvo kratkoročnog potrošačkog kreditiranja (Riječnik financijskih pojmova, 2021, url). Kreditne kartice omogućuju vlasniku kartice neki oblik odgođenog plaćanja. Kartice ili danas najčešći rabljen naziv plastični novac je vrlo česti instrument plaćanja kako u tuzemstvu tako i u internacionalnim okvirima. Prvi puta se pojavljuju sredinom 20 stoljeća. Zbog svojih osobina i prednosti koje sadrže, danas kreditne kartice doživljavaju izuzetni razvoj i primjenu među ljudima (Cerančević, 2012).

Prije nego se odluče za izdavanje kreditne kartice, budućim korisnicima se savjetuje prikupljanje informacija o troškovima, načinu korištenja i naknadama. Svaka ova komponenta nam je poznata, stoga nam je i poznat modalitet kreditne kartice:

- kartica koja omogućuje kupnju na rate
- kartica koja omogućuje kupnju s odgodom plaćanja, pri čemu cjelokupni iznos dolazi na naplatu
- kartica koja omogućuje kupnju s odgodom, pri čemu postotak dolazi na naplatu (HNB, 2019).

Kada imamo saznanja o kakvoj se kartici radi, prije same kupnje trebali bismo imati slijedeće informacije:

- interval/intervali u kojima se troškovi naplaćuju
- način na koji troškove možemo podmiriti
- način obračuna i visina kamatne stope
- svi drugi troškovi i naknade (HNB, 2019).

U Tablici 8. je prikazan broj korisnika računa za plaćanje u 2019.godini.

Tablica 8. Broj korisnika računa za plaćanje

Postotak populacije s najmanje jednim računom za plaćanje	94%
Broj računa po stanovniku RH	2,2
Stanovnika RH	4,087.843
Stanivnik RH (potrošač) imao je otvoren račun kod kreditne institucije	3,840.751
Ukupni broj otvorenih računa (transakcijski i drugi platni računi)	8,442.248

Izvor: HNB - Platne transakcije i računi (2019), obrada autora

Iz tablice je vidljivo da skoro cijela populacija, odnosno 94% stanovnika posjeduje barem jedan račun za plaćanje, dok je prosječan broj po stanovniku RH 2,2. Od 4,087.843 stanovnika,

njih 3,840.751 je imalo otvoren račun kod kreditne institucije. Možemo zaključiti da gotovo pa i nema čovjeka u RH koji nema barem jedan otvoren račun za plaćanje.

Kreditne kartice mogu biti sredstvo plaćanja koje će nam uvelike olakšati kupnju željenog predmeta, no itekako mogu postati problem ako se njima ne služimo racionalno. Neke od glavnih prednosti kreditnih kartica su:

- svaki korisnik kartice ima mogućnost platiti proizvod ili uslugu bez potrebnog iznosa
- zajmoprimac ne plaća kamatu za korištenje ograničenog iznosa kredita na kartici
- ukoliko klijent smatra da je netko neovlašteno koristio njegovu karticu, uvijek ima mogućnost blokirati karticu kako bi spriječio njenu zlouporabu
- mogućnost poticaja u obliku bonusa i naknada
- mogućnost online kupovine i uštede vremena

S druge strane, nedostaci kreditnih kartica su:

- koštaju puno više od drugih oblika kredita, poput kreditne linije ili osobnog zajma, ako se ne plaća na vrijeme
- u slučaju kašnjenja uplate, čini se šteta kreditnom rejtingu
- mogućnost nastanka duga zbog nemogućnosti pravovremenog plaćanja
- banka naplaćuje naknadu za podizanje gotovine (Coin group, 2021, url)

Kreditne kartice nam mogu biti od velike pomoći i pružaju nam fleksibilnost u vidu trenutnog plaćanja, no isto tako moramo biti svjesni da je to trošak iznad trenutnih mogućnosti. U Hrvatskoj se koristi 1,2 milijuna revolving, kartica s odgodom i kartica s obročnim plaćanjem. U 2015. godini je preko kreditnih kartica kupljeno stvari u vrijednosti od 20,2 milijardi kuna. Prosječna kupnja na karticama je iznosila oko 250 kuna. Usporedbe radi, u zemljama Euope građani prosječno troše 60 eura, približno 400 kuna. (Šiško, 2016, url)

2.6. Prekoračenje po transakcijskim računima

Prekoračenje po transakcijskim računima je produženje kredita od zajmodavca koje se odobrava kada račun dosegne nulu. Prekoračenje po računu omogućava vlasniku računa da nastavi s povlačenjem novca čak i kada račun nema sredstava ili nema dovoljno sredstava za pokrivanje

iznosa povlačenja. U osnovi, prekoračenje znači da banka omogućava klijentima da posude određeni iznos novca. Na zajam postoje kamate, a obično se plaća naknada po prekoračenju. U mnogim bankama naknada za prekoračenje može iznositi i više od 200 HRK (Investopedia, 2021, url).

Dopušteni iznos prekoračenja obično ovisi o iznosu uobičajenog dohotka i bit će odobren u skladu s ugovorom o tekućem računu u pisanom ugovoru bez dodatnih postupaka i alata za jamstvo. Stoga je kamatna stopa koja se plaća za korištenje kredita obično jedna od najviših kamatnih stopa koja se odobrava potrošačima, pa se stoga dopušteno prekoračenje ne smije koristiti kao dugoročno sredstvo za zadovoljenje vaših potreba. (HNB, 2019).

Ako postoji abnormalno poslovanje ili se priljev na tekući račun smanji, kreditna institucija ima pravo smanjiti ili otkazati ograničenje prekoračenja, ali mora vas obavijestiti najmanje 30 dana prije datuma efektivnog smanjenja ili poništenja. Ako vam kreditna institucija smanji ili povuče limit prekoračenja, a prije toga niste bili podvrgnuti obveznim postupcima naplate, kreditna institucija trebala bi vam omogućiti da otplatite prethodno dozvoljeno smanjenje limita ili povučeno ograničenje prekoračenja na rate. (HNB, 2019)

Prešutno (prihvatljivo) prekoračenje odnosi se na iznos sredstava koji vam implicitno daje kreditna institucija koji premašuje pozitivno stanje na računu ili iznos ugovornog (dopuštenog) prekoračenja. (HNB, 2019)

Ako vlastita sredstva i sredstva prekoračenja koristite nerazumno i nerazborito, postoji rizik od ulaska u nedopušteni minus na računu (nedopušteno prekoračenje). Česta pojava velikog broja prekoračenja zabilježenih na računu može utjecati na odluku kreditne institucije da raskine vaš ugovor, što će vam donijeti određene neugodnosti i dodatne troškove. (HNB, 2019)

Računom prekoračenja banka pokriva plaćanja koja je kupac izvršio, a koja bi u suprotnom bila odbijena, ili bi u slučaju stvarnih čekova odskočila i bila vraćena bez plaćanja. Nakon što kupci počnu koristiti minus na računu, obično ga zauvijek i koriste, iako ova vrsta zajma (a minus je vrsta zajma) nije prikladna za trajnu upotrebu zbog visokih kamata. Banke obično ažuriraju minus jednom ili dva puta godišnje, pa ako nečija plaća padne, minus će se smanjivati neko vrijeme. (Tportal, 2020, url)

Iako prednosti prekoračenja uključuju osiguravanje privremenih hitnih sredstava kada račun neočekivano nema dovoljno sredstava, važno je odvagnuti troškove. Zaštita od prekoračenja često dolazi sa značajnom naknadom i kamatama, što ako ne bude pravovremeno isplaćeno, može dodati dodatni teret vlasniku računa. Prema Zavodu za financijsku zaštitu potrošača, kupci koji su imali pretjeranu zaštitu, zapravo su plaćali više naknada od onih koji nisu imali zaštitu od prekoračenja (Investopedia, 2021, url).

Portal MojPosao je proveo istraživanje na više od 1.100 ispitanika kako bi saznali na koji način Hrvati podmiruju svakodnevno troškove kućanstva. Najveći broj ispitanika (47%) troškove podmiruje plaćom i zaduženjem na računu. Kao glavno opravdanje navode da su plaće sve manje, a životni standard i troškovi života sve veći. 32% ispitanika svoje svakodnevne troškove podmiruje isključivo plaćom. Pretežito su to građani koji nemaju kreditnih obaveza i koji troše onoliko koliko imaju. Kako bi pokrili svoje svakodnevne životne troškove, 17% ispitanika će posuditi svoj novac od bližnjih i uglavnom su to ljudi koji su nezaposleni. I na koncu, 4% ispitanika svoje troškove podmiruje plaćom i gotovinskim kreditima (Moj posao).

Banke u Hrvatskoj odobravaju do maksimalno 50.000 kuna prekoračenja na računu, ovisno o mjesečnim primanjima i ostalim uvjetima poslovanja jedne banke.

Jednom je svaki drugi tekući račun bio u dopuštenom minusu i bilo je teško dobiti račun ili paket bez minusa. To više nije slučaj. 2018. godine građani su imali 4,7 milijuna računa bez prekoračenja i 1,77 milijuna računa s odobrenim prekoračenjima. Polovica ljudi koji imaju odobreno prekoračenje koristi minuse, pa su tako 955.404 računa u odobrenom minusu. Nedavno, 2010. godine, svaki drugi hrvatski tekući račun bio je u dopuštenom minusu, kojih je bilo otprilike 2 milijuna. Prema podacima Hrvatske narodne banke, na kraju 2010. dopušteni minus za građane iznosio je 8,07 milijardi kuna, dok je na kraju 2018.godine dopušteni minus iznosio 6,8 milijardi kuna (Slobodna Dalmacija, 2019).

2.7. Gotovinski nenamjenski krediti

Gotovinski nenamjesni kredit se odobrava u svrhu razrješenja problema s likvidnošću i sukladno tome gotovina se isplaćuje na račun korisniku kredita koji ima pravo koristiti se kreditom prema vlastitim potrebama i za namjenu koju želi.

U 2018. i 2019. godini najvećem zaduženju kućanstva kod kreditnih institucija su pridonijeli upravo gotovinski nenamjenski krediti, te čine gotovo 2/3 ukupnog povećanja kreditne zaduženosti. Tijekom 2018. godine gotovinski nenamjenski krediti su se povećali za 5,4 mlrd. kuna, što uz rast od 2,9 mlrd. kuna zabilježen u 2017. i 1,7 mlrd. kuna godinu prije direktno upućuje na značajno intenziviranje tog oblika kreditiranja. Tako su na kraju 2018. god. nenamjenski krediti činili gotovo 40% ukupnih kredita kućanstvima, dok je dvije godine prije taj udio iznosio 33% (HNB, 2019).

Analiza Hrvatske narodne banke, provedena krajem 2018. i početkom 2019. godine, pokazala je da kreditne institucije u Hrvatskoj kod odobravanja gotovinskih nenamjenskih kredita primjenjuju blaže standarde utvrđivanja kreditne sposobnosti nego kod stambenoga potrošačkog kreditiranja. To dovodi u nekim slučajevima do odobravanja skupljih, za potrošače nepovoljnijih nenamjenskih kredita, čak i kada banka procijeni da potrošač nije kreditno sposoban za stambeni kredit istog iznosa i ročnosti. (HNB, 2019)

Rizik je tim većim što zadnjih godina najbrže rastu nenamjenski krediti bez zaloga i oni s rokovima dospijeaća do deset godina pri čemu su iznosi kredita puno veći od onih u kraćim rokovima dospijeaća. Takvi krediti po svojim karakteristikama i nisu pravi potrošački krediti, već u većini slučajeva služe kao nadomjestak za druge vrste kredita (stambene) čiji su uvjeti odobravanja puno stroži. I upravo zbog povišene izloženosti banaka nenamjenskim gotovinskim kreditima bez zaloga, dovodi do gomilanja kreditnog rizika i većih gubitaka banaka kao i do oslabljenja potrošnje kućanstava. Kako bi se rizik banaka reducirao i povećala razboritost u zaduživanju kod građana, Hrvatska narodna banka je izdala Preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima. (HNB, 2019)

Mnogim zajmoprimcima je obično nenamjenski gotovinski kredit privlačan. Sredstva ponuđena za posudbu ovise o vrijednosti vrijednosnih papira koji se koriste kao zalog, a ne o razini duga ili kreditnoj sposobnosti. To izravno smanjuje zahtjeve za kreditnom sposobnošću, čineći cjelokupni postupak vrlo brzim. Zajmoprimci mogu očekivati da će sredstva dobiti za dan ili dva.

S druge strane, postoje neki nedostaci kojih morate biti posebno svjesni. Iako možete otplatiti kada želite, troškovi kamata se gomilaju i mogu postati neukrotivi ako neko vrijeme ne plaćate.

Sljedeće područje zabrinutosti je nestabilnost dionica. Ako vrijednost zaloga opadne, morat ćete platiti zajam ili uplatiti dodatno jamstvo. Zajmodavac ponekad može prodati i vaše vrijednosne papire, a da vas niti ne obavijesti. U skladu s tim, prije potpisivanja nenamjenskog kredita, važno je razmotriti potrebu za financiranjem i razumjeti rizik gubitka investicijskog portfelja zbog neplaćanja kako bi se izbjegle nepredviđene okolnosti. (Best personal loans, 2020)

U želji da se spriječi nekontrolirani rast nenamjenskih gotovinskih kredita, poduzete su mjere strožih uvjeta davanja kredita kao i pandemija COVIDA-19 koja je dovela do naglog pada potražnje za gotovinskim nenamjenskim kreditima. Ukupan iznos kredita sektoru kućanstva u kolovozu 2020. godine je iznosio 135,2 milijarde kuna, uz godišnji rast od 3,9%. No, govorimo li o mjesečnoj razini, rast je iznosio neznatnih 0,1%.

Posebna naklonost hrvatskog stanovništva je uperena ka gotovinskim nenamjenskim kreditima, kod kojih je godišnja stopa rasta 6,6%. Uslijed koronakrize i pooštavanja uvjeta pri izdavanju gotovinskih nenamjenskih kredita, dogodilo se znatno usporavanje rasta, što nam potkrepljuju i brojevi podaci. Naime, u svibnju 2020. godine bilo je odobreno 1,85 milijardi kuna novih nenamjenskih kredita, dok je već u kolovozu 2020. godine iznos pao na 1,16 milijardi kuna.

Također, koronakriza je pridonijela zaustavljanju pada kamatnih stopa na gotovinske kredite. Tako je silazni trend trajao sve do travnja prošle godine kada je prosječna nominalna kamatna stopa na kunske potrošače iznosila 5,83%. U narednim periodima, prosječne stope su varirale u rasponu od 5,67% do 6,1%. (Tportal, 2020)

U Tablici 9. su prikazane 10 vodećih hrvatskih banaka i njihove kamatne stope za kunske gotovinske nenamjenske kredite.

Tablica 9. Kamatne stope za gotovinske nenamjenske kredite u kunama

KAMATNE STOPE ZA GOTOVINSKE NENAMJENSKE KREDITE (HRK)		
	VARIJABILNE	FIKSNE
ZAGREBAČKA BANKA	/	7.16%
PRIVREDNA BANKA ZAGREB	6.21%	7.20%
ERSTE BANKA	/	6.26%
RAIFFEISEN BANKA	7.31%	7.42%
HRVATSKA POŠTANSKA BANKA	7.18%	/
OTP BANKA	5.21%	6.26%
ADDIKO BANKA	/	7.65%
SBERBANK	7.02%	7.23%
AGRAM BANKA	/	7.67%
PODRAVSKA BANKA	6.93%	7.14%

Izvor: HNB, obrada autora

*Efektivne kamatne stope za nenamjenske kunske gotovinske kredite

Prema podacima Hrvatske narodne banke, najpovoljnije kamatne stope za trenutno najtraženije gotovinske nenamjenske kredite u kunama, nude OTP banka i Erste, kod kojih efektivna kamatna stopa (nominalna stopa uvećana za popratne troškove) iznosi 6,26%.

U pravilu, kunski krediti s varijabilnim kamatama su povoljniji i iz Tablice 10. je vidljivo da najbolje uvjete nudi OTP banka s EKS od 5,21%. Od skupljih ponuda se izdvajaju Addiko banka i Agram banka, kod kojih su efektivne kamatne stope 7,65%, odnosno 7,67%.

Fiksne kamatne stope za kredite s valutnom klauzulom u eurima posjeduju raspon od 6,24% do 7,23% efektivno. I ovdje je slučaj da su najpovoljnije banke OTP i Erste banka, dok su najskuplje Sberbank i PBZ. Kao i kod kunskih, tako i kod kredita u eurima, varijabilne stope su niže od fiksnih, a svojim najpovoljnim uvjetima se ističe OTP banka s nenamjenskim kreditima s efektivnom kamatnom stopom od 5,19%. Upravo ovi podaci su nam tablično prikazani u Tablici 10.

Tablica 10. Kamatne stope za gotovinske nenamjenske kredite u eurima

KAMATNE STOPE ZA GOTOVINSKE NENAMJENSKE KREDITE (EURO)		
	VARIJABILNE	FIKSNE
ZAGREBAČKA BANKA	/	7.16%
PRIVREDNA BANKA ZAGREB	6.22%	7.20%
ERSTE BANKA	/	6.26%
RAIFFEISEN BANKA	/	/
HRVATSKA POŠTANSKA BANKA	6.64%	/
OTP BANKA	5.19%	6.24%
ADDIKO BANKA	/	6.88%
SBERBANK	7.02%	7.23%
AGRAM BANKA	/	7.13%
PODRAVSKA BANKA	6.40%	6.61%

Izvor: HNB, obrada autora

* Efektivne kamatne stope za nenamjenske eurske gotovinske kredite

Nenamjenski gotovinski krediti se prosječno odobravaju u iznosu do 300.000 kuna ili 40.000 eura, a rokovi dospjeća najčešće idu do 10 godina. Možemo zaključiti kako svaka banka ima vlastitu politiku poslovanja i jedinstvene kamatne i kreditne uvjete. Tako, na primjer, Erste banka, PBZ ili ZABA imaju izjednačene kamatne stope u kunama i eurima, dok su u drugim bankama općenito krediti u eurima jeftiniji od kredita u kunama. Zaključno, velika većina banaka se fokusirala na kunske kredite s fiksnim kamatnim stopama, koji su i dalje najtraženiji. S druge strane, neke banke su u potpunosti izbacile kredite u eurima i kredite s varijabilnim kamatnim stopama iz svoje ponude. (Tportal, 2020, url)

2.8. Ostali krediti

Uz sedam glavnih kredita koji se distribuiraju stanovništvu, postoji i kategorija ostalih kredita koji služe potencijalnim korisnicima za različite namjene i potrebe u određenom trenutku. Banke u Hrvatskoj imaju različitu podjelu ostalih kredita, no najčešći zajednički ostali krediti su:

- krediti za troškove školovanja,
- lombardni krediti,
- hipotekarni krediti za objedinjavanje obveza,
- turistički krediti.

Da bi ste mogli postati korisnikom kredita za troškove školovanja, postoje određeni uvjeti koje banka od vas traži da ih ispunite. Korisnikom kredita može biti svatko tko je državljanin Republike Hrvatske sa stalnim prebivalištem u RH, s redovitim mjesečnim primanjima u minimalnom iznosu od 2.200,00 kuna i kreditnom sposobnosti. Moguće je podići kredit u iznosu od 10.000 kuna (1.500 eura) do 50.000 kuna (7.000 eura). Uz to, godišnja kamatna stopa je promjenjiva i iznosi 5,99%, dok je rok otplate od 24 do 60 mjeseci. (Karlovačka banka, 2021, url)

Lombardni krediti spada u vrlo stare kreditne poslove. Nastao je u talijanskoj Lombardiji po kojoj je i dobio ime. Temelj lombardnog kredita je zalog realnih pokretnih vrijednosti, poput zlata, nakita, vrijednosnih papira i sl. U Hrvatskoj postoje sljedeći oblici lombardnog kredita:

- lombardni kredit uz depozit
- lombardni kredit uz stambenu štednju
- lombardni kredit na temelju udjela u investicijskom fondu
- lombardni kredit uz policu osiguranja
- lombardni kredit na temelju zaloga vrijednosnih papira (Moj bankar, 2021, url)

Na primjeru Privredne banke Zagreb ćemo prikazati kako lombardni kredit funkcionira u praksi. Ukoliko želimo lombardni kredit podići u PBZ-u, to možemo učiniti uz depozit i uz policu osiguranja života. Iznos kredita je moguć od 10.000 kuna, odnosno 1.500 eura do 95% iznosa glavnice depozita, odnosno do 85% otkupne vrijednosti police osiguranja života. Rok otplate je od 18 do 60 mjeseci. Instrument osiguranja kod ove koriste kredita je založno pravo na oročeni kredit i zadužnica Korisnika kredita potvrđena (solemnizirana) kod javnog bilježnika i založno pravo na polici osiguranja života.

Prednost lombardnog kredita je ta što jamac nije potreban, ne radi se izračun kreditne sposobnosti, gotovinski se isplaćuje kredit na tekući račun u kunama korisnika kredita, korisnik ima pravo odabrati način isplate kredita (u anuitetima ili ratama ili jednokratom otplatom glavnice), odabir datuma isplate mjesečnih anuiteta (prvi dan u mjesecu ili bilo koji drugi dan) i uplata naknade iz sredstava odobrenog kredita (PBZ, 2021, url).

Za razliku od klasičnog hipotekarnog kredita, hipotekarni kredit za objedinjavanje obveza služi za otplatu postojećih kredita (uključujući i prekoračenje), uz uvjet da se 50% hipotekarnog kredita koristi za otplatu postojećeg kredita stambene namjene. Iznos kredita se kreće u rasponu od 150.000,000 kuna do 1.125.000,00 kn uz prethodno navedeni uvjet. Rok otplate je preko 5 pa do 25 godina. Kamatna stopa je povoljnija od kamatnih stopa za hipotekarne kredite i kreće se u intervalu od 4,20% do 4,50%, ovisno radi li se o fiksnoj ili promjenjivoj kamatnoj stopi. Efektivna kamatna stopa se kreće od 4,67% do 4,98%, konkretno govoreći za Privrednu banku Zagreb. (PBZ, 2021, url)

Govoreći o turističkim kreditima, postoje dvije vrste, odnosno dva modela. Prvi model je namijenjen za klijente koji prihode ostvaruju isključivo iznajmljivanjem turističkih kapaciteta (najmanje 12 mjeseci). Iznos koji je moguće podići iznosi od 2.000 do 200.000 eura s 4% kamatne stope i rokom otplate od 48 do 84 mjeseci ukoliko je kamatna stopa fiksna. Ukoliko je promjenjiva, iznosi također 4% kamatne stope, no s rokom otplate od 48 do 180 mjeseci. Za drugi model vrijede ista pravila, jedino je uporaba drugačija. Drugi model se koristi za za klijente koji prihode od iznajmljivanja turističkih kapaciteta ostvaraju kao dodatne prihode (Karlovačka banka, 2021, url).

3. POKAZATELJI PROFITABILNOSTI I RIZICI KOD BANAKA

Profitabilnost banaka se očituje u uspješnosti realizacije mjera poslovne politike jedne banke. Kako bi se uspješnost ili neuspješnost poslovanje banke moglo kvalificirati, koriste se pokazatelji profitabilnosti banke. Također, buduće poslovanje poslovnog menadžmenta i njegova uspješnost će uvelike ovisiti o prošlim rezultatima čija je analiza neophodna, kao i analiza različitih pokazatelja (Pavković, 2004). Učinkovitost banaka se može gledati kroz mnogo pokazatelja, no bitno je suziti izbor na analitički najsadržajnije pokazatelje, a to su:

- ROA (*eng. return on assets*) - predstavlja profitabilnost ukupne imovine, a izračunava se kao omjer dobiti nakon oporezivanja i ukupnog vlasničkog kapitala. Ukoliko je ROA veće ili jednako od 1, investiranje u takve dionice se smatra profitabilnim.

$$ROA = \frac{\text{neto prihod nakon oporezivanja}}{\text{ukupni vlasnički kapital}}$$

- ROE (*eng. return on equity*) - predstavlja stopu profitabilnosti vlasničke glavnice, a izračunava se kao omjer neto prihoda nakon oporezivanja i ukupnog vlasničkog kapitala. Veća stopa ROA i ROE će imati pozitivan učinak na banku, odnosno bit će bolje rangirana. (Vučković, 2010)

$$ROE = \frac{\text{neto prihod nakon oporezivanja}}{\text{ukupni vlasnički kapital}}$$

- Bruto profitna marža - pokazuje koliko posto prihoda poduzeće ima na raspolaganju kako bi pokrilo poslovne i ostale troškove. Računamo ga kao odnos ostvarenih prihoda umanjenih za troškove prodanih proizvoda, odnosno bruto marža i ukupnih prihoda poduzeća. (Palepu i dr., 2007)

$$\text{profitna marža} = \frac{\text{dobitak}}{\text{prihod od prodaje}} \times 100$$

Kako u svakodnevnom životu, tako i u poslovanju banaka, rizik je sveprisutan i neizbježan. Rizik predstavlja mogućnost materijalnog ili nematerijalnog gubitka. Budući da je banka izložena riziku u različitim oblicima, postoji više vrsta rizika. Bankovni rizici se mogu podijeliti na financijske, operativne, poslovne rizike te rizik događaja (Brajović i Greuning, 2006). U Tablici 11. je upravo prikazan izloženost bankovnim rizicima.

Tablica 11. Izloženost bankovnim rizicima

FINANCIJSKI RIZICI	OPERATIVNI RIZICI	POSLOVNI RIZICI	RIZIK DOGAĐAJA
<ul style="list-style-type: none">• Struktura bilance stanja• Struktura računa dobiti i gubitka• Adekvatnost kapitala• Kreditni• Likvidnost• Tržišni• Valutni	<ul style="list-style-type: none">• Unutrašnja prijevara• Vanjska prevara• Radno pravo i sigurnost na radu• Odnosi s klijentima, proizvodi• Oštećenja fizičke imovine• Prekidi u poslovanju i pad sustava• Izvršenje, isporuka i upravljanje procesima	<ul style="list-style-type: none">• Makroekonomska politika• Financijska infrastruktura• Pravna (zakonodavna) infrastruktura• Zakonska odgovornost• Udovoljavanje regulacijskim uvjetima• Reputacija i povjerenje• Rizik zemlje	<ul style="list-style-type: none">• Politički• Zagađenje• Bankovne krize• Ostali vanjski

Izvor: (Brajović i Greuning, 2006), obrada autora

Rizik za banku predstavlja nesigurnost koja je povezana s nekim događajem, kao na primjer, hoće li se kamatne stope u narednom periodu rasti ili padati, hoće li korisnik obnoviti svoj kredit i slično. Konstantne oscilacije u ekonomiji i problemi sa stranim kreditima, kao i s nekretninama i energijom, prisilili su banke da veću pozornost obrate na mjerenje i držanje rizika pod kontrolom. Rose (2003) ističe šest glavnih tipova rizika:

1. kreditni rizik
2. rizik likvidnosti
3. tržišni rizik
4. rizik kamatne stope
5. rizik zarade i
6. rizik solventnosti.

3.1. Prinosi na prosječnu imovinu i prosječni kapital

Dva ključna pokazatelja u ocjeni profitabilnosti banaka su prinos na prosječnu imovinu (ROAA) i prinos na prosječni kapital (ROAE). Povrat na prosječnu imovinu (ROAA) pokazatelj je koji se koristi za procjenu profitabilnosti imovine poduzeća, a banke i druge financijske institucije najčešće ga koriste kao sredstvo za procjenu financijske uspješnosti. Također je poznat kao jednostavni povrat imovine (ROA) (Investopedia, 2020). Za razliku od povrata prosječne imovine, koji mjeri povrat na imovinu kupljenu pomoću eura, ROAE ili povrat na kapital mjeri upravo povrat na uloženi i zadržani euro.

$$ROAA = \frac{\textit{neto dobit}}{\frac{\textit{početna imovina} + \textit{završna imovina}}{2}}$$

$$ROAA = \frac{\textit{neto dobit}}{\textit{prosječna ukupna imovina}}$$

ROAE je prilagođena verzija mjere povrata na kapital (ROE) profitabilnosti poduzeća, u kojoj se nazivnik, dionički kapital, mijenja u prosječni dionički kapital. U osnovi, umjesto da neto dobit podijeli s glavnicom dioničara, analitičar neto dobit dijeli sa zbrojem vrijednosti glavnice na početku i na kraju godine, podijeljenom s 2.

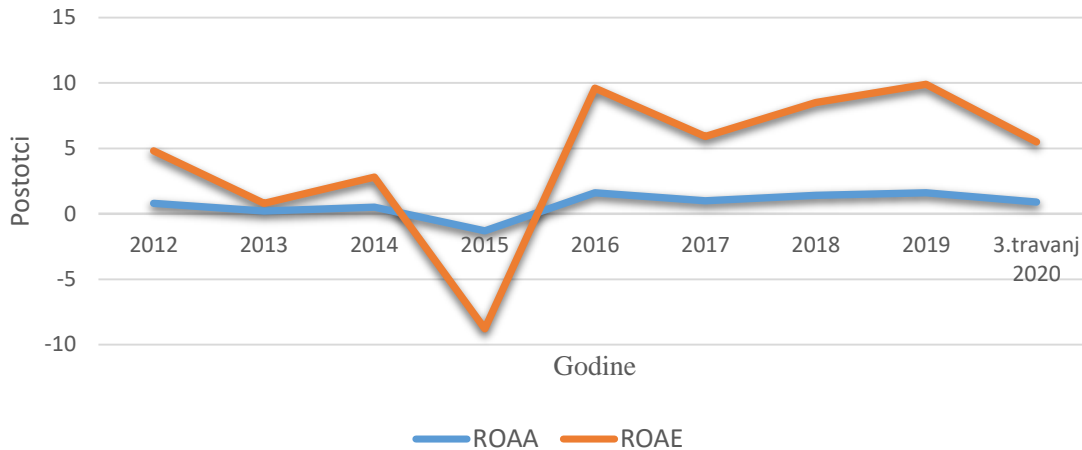
$$ROAE = \frac{\textit{neto dobit}}{\frac{\textit{dionički kapital prethodne godine} + \textit{dionički kapital tekuće godine}}{2}}$$

$$ROAE = \frac{\textit{neto dobit}}{\textit{prosječni dionički kapital}}$$

Vrijednosti i kretanje kroz godine ova dva pokazatelja je prikazano u Grafu 2.

Graf 2. ROAA i ROAE banaka u Hrvatskoj u periodu od 2012. do 3.travnja 2020. godine

Prinos na prosječnu imovinu (ROAA) i prinos na prosječni kapital (ROAE) banaka u Hrvatskoj u periodu od 2012. do 3.travnja 2020. godine

Izvor: HNB, obrada autora

Iz grafa možemo vidjeti da su prinosi na prosječnu imovinu (ROAA) i prinosi na prosječni kapital (ROAE) pozitivni u cijelom promatranom periodu, osim u 2015. godini kada je ROAA iznosila -1,3%, a ROAE -8,8%. Jasno je vidljivo kako je pad pokazatelja ROAE znatno signifikantniji nego pad prinosa na prosječnu imovinu. Najveća vrijednost ROAA je zabilježena 2016. i 2019. godine, s postotkom od 1,6. S druge strane, ROAE ima značajniji porast od 9,9% i to u 2019. godini, kada je ujedno i bila njegova najveća vrijednost. Možemo zaključiti kako je u periodu od 2012. do 2016. bio zabilježen trend pada vrijednosti, no situacija se mijenja i od 2016. do 2020. godine se bilježi tendencija rasta oba pokazatelja profitabilnosti.

3.2. Kreditni rizik

Kreditni rizik jest rizik nepodmirenja obveza, odnosno mogućnost da se uložena sredstva neće pravodobno i/ili u potpunosti vratiti te da se neće vraćati planiranom dinamikom. Kreditni rizik mjeri kreditnu sposobnost zajmoprimca. Pri izračunavanju kreditnog rizika, zajmodavci procjenjuju vjerojatnost da će povratiti svu glavnice i kamate prilikom davanja zajma.

Zajmoprincipi koji se smatraju niskim kreditnim rizikom naplaćuju se s nižim kamatnim stopama. Zajmodavci, investitori i druge ugovorne strane savjetuju se s agencijama za ocjenu boniteta kako bi procijenili kreditni rizik poslovanja s tražiteljima kredita. (Bankrate, 2020)

U suvremenoj bankarskoj djelatnosti, izloženost kreditnom riziku se mjeri procjenom očekivanog gubitka po određenoj investiciji na osnovi kvantitativne analize, pri čemu očekivani gubitak ovisi o trima čimbenicima:

- vjerojatnosti da suprotna strana neće podmiriti obvezu na ugovoreno vrijeme i način,
- svoti gubitka koja bi se ostvarila u slučaju da suprotna strana ne poštuje ugovor i
- potencijalne izloženosti banke neplaćanju na određeni datum u budućnosti (Basel Committee, 2004).

Kreditni rizik predstavlja najveći izazov za banku i ujedno najveći mogući financijski gubitak jedne banke. I upravo problem kreditnog rizika je u tome što banka ne može sa sigurnošću znati hoće li dani kredit biti vraćen u potpunosti, djelomično ili neće biti vraćen uopće. Stoga danas banke posežu za povećanim mjerama osiguranja kako bi osigurale povrat sredstava, a to radi na sljedeće načine: diferencijacijom proizvoda, statističkim praćenjem i matematičkim modeliranjem karakteristika pojedinih klijenata te elementima osiguranja pojedinih plasmana.

Udio loših izloženosti* u ukupnoj izloženosti se posljednjih godina smanjio i tako je s 8,5% u 2017. godini se smanjio na 6,7% na kraju 2018. godine. Na ovo poboljšanje je znatno utjecala stavka ukupne izloženosti, odnosno poboljšanje kvalitete danih kredita koje je nastalo utjecajem prodaje potraživanja. Također, boljoj slici loše izloženosti je doprinjela nova kvalifikacija financijske imovine (MSFI 9) koja je nadopunila stari standard (MRS 39), pa je tako uključivanje fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit utjecalo na poboljšanje pokazatelja kvalitete, kao i na pad pokrivenosti ukupne izloženosti umanjnjima vrijednosti i rezerviranjima.

Također, u svrhu reduciranja kreditnog rizika, uvedena je nova rizična podskupina A-2, koja predstavlja najveću promjenu u smislu prepoznavanja gubitaka usporedno na MRS 39. Naime,

* Loše izloženosti jesu bilančne i izvanbilančne izloženosti na osnovi kojih je kreditna institucija izložena kreditnom riziku, a koje se nalaze u statusu neispunjavanja obveza, tj. izloženosti raspoređene u rizične skupine B i C (faza umanjenja vrijednosti 3 po MSFI-ju 9). Do kraja 2017. pojam se odnosio na djelomično nadoknadive i potpuno nenadoknadive izloženosti (MRS 39).

velike promjene nisu nastale u vezi izračuna umanjenja vrijednosti i rezerviranja za loše izloženosti, već se prema novom standardu A primjenjuje model očekivanih gubitaka s podskupinom A-1 (izloženost s neznatnim rizikom) i podskupinom A-2 (izloženost sa znatno povećanim kreditnim rizikom). Tako je na kraju 2018. 6,2% ukupnih izloženosti bilo raspoređeno u rizičnu podskupinu A-2. Ta vrijednost nije kvalificirana kao loša, ali ju je potrebno posmatrati jer je takva rizičnost znatno povećana, a procjena očekivanih gubitaka za tu izloženost je iznosila 5,0% (Bilten o bankama, 2019).

3.3. Likvidnost rizika

Likvidnost banke predstavlja nesmetano pretvaranje novčanih sredstava u kreditne i nekreditne plasmane (Šverko, 2007). Rizik likvidnosti definira se kao rizik da financijska institucija, preciznije banka, neće moći nesmetano pretvarati svoja sredstva planiranom i potrebnom dinamikom. Suočavajući se s rizikom likvidnosti, banke često mogu biti prisiljene posuđivati neplanirana sredstva s visokim troškovima kako bi pokrile svoje trenutne potrebe za gotovinom, pritom reducirajući svoju zaradu.

Vidaković i Gregurek (2015) nam pokušavaju objasniti koliko su zapravo rizik likvidnosti i kreditni rizik važni za poslovanje banke. Kontrola ta dva rizika predstavlja temelj poslovanja svake financijske institucije. Rizik likvidnost je puno opasniji od kreditnog rizika s obzirom da u slučaju kreditnog rizika, banka će izgubiti samo kapital koji ili može nadomjestiti dokapitalizacijom ili sanacijom banke. U slučaju da ima problem s likvidnošću, banka se doslovce može raspasti. Također, kod kreditnog rizika banka ima vremena pripremiti se jer je dulji vremenski period za uočavanje problema i veći prostor za sanaciju istog, dok kod rizika likvidnost nema te mogućnosti jer nastane li problem s likvidnošću, banka može propasti preko noći.

Banka prima depozite na određeni vremenski rok, ali isto tako i daje kredite. Taj odnos između vremenskog trajanja kredita i depozita nazivamo ročnom strukturom banke. Problem leži u tome što banka prima depozite na jedan rok, a kredite daje obično na duži rok od trajanja depozita. I upravo ovakav fenomen uzrokuje ročnu neujednačenost u bilanci banke.

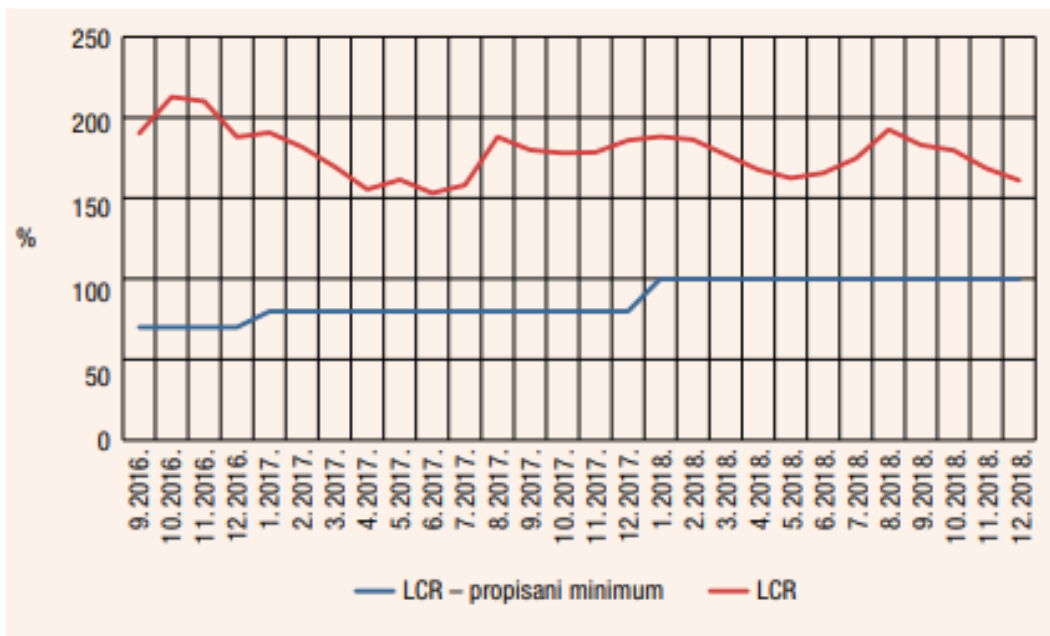
Priroda poslovanja je da klijenti od banaka žele posuditi sredstva na što dulji rok, a deponirati sredstva banci na što kraći rok. Banka želi surotno. Želi imati vremenski kraću aktivu, a što dulju pasivu, kako bi omogućila što bolju stabilnost sredstava s kojima raspolaže. I upravo tu nastaje problem likvidnosti u banci i suočavanje banke s negativnom ročnom strukturom (Gregurek i Vidaković, 2015).

Kako bi se banka zaštitila od potencijalnih problema likvidnosti, tehnike upravljanja likvidnošću se mogu podijeliti na:

- **jasno određenu politiku likvidnosti** – najbolji način zaštite od rizika likvidnosti, potrebno je da banka prati ročnost i ponašanje klijenata u pasivi, no isto tako da kontrolira ročnost kredita u aktivi
- **zalihe likvidnosti u aktivi** – banka može jedan dio sredstava iz primarnih izvora financiranja preusmjeriti u kratkoročne visoko likvidne plasmane, na primjer, blagajnički zapisi ministarstva financija ili depoziti kod drugih banaka
- **kratkoročne izvore likvidnosti putem tržišta novca i derivatske poslove** – najgori način traženja likvidnosti za jednu banku jer reflektira da banka nema dovoljno vlastitih sredstava već je primorana posuđivati sredstva (kratkoročno) od drugih banaka.

Ukupni koeficijent likvidnosne pokrivenosti (engl. Liquidity Coverage Ratio, LCR) na kraju 2018. godine iznosio je 161,0% , što je vidljivo na Slici 1. i bio je znatno viši od zahtijevane visine od 100%. Iako je i dalje visok, LCR bilježi smanjenje u usporedbi s krajem 2017. (za 24,9%), što je posljedica porasta neto likvidnosnih odljeva većeg od porasta zaštitnog sloja likvidnosti. Uočljivo je da se tijekom 2018.godine LCR na mjesečnoj razini kretao u rasponu od 161,0% u prosincu i do 192,6% u kolovožu.

Slika 1. Koeficijent likvidnosne pokrivenosti (LCR)

Izvor: HNB, bilten o bankama br.32

Banka bi trebala djelovati po sljedećim načelima: poslovnosti i urednoga poslovanja, rentabilnosti, likvidnosti, sigurnosti i efikasnosti ulaganja. U sva četiri načela, proteže se rizik likvidnosti i kreditni rizik, stoga je važno da svaka banka bude spremna upravljati rizikom likvidnosti, ali i da razborito upravlja aktivom i pasivom.

3.4. Adekvatnost kapitala

Adekvatnost kapitala je sposobnost banke da podnese rizike koji proizlaze iz njenog poslovanja. Adekvatnost kapitala se definira kao skup izračuna s kojima se pokazuje potreba za kapitalom s obzirom na poslovanje banke. Adekvatnost kapitala se izračunava tako da se elementi aktive i izvanbilance banke ponderiraju s unaprijed određenim faktorima kako bi dobili njihovu ponderiranu vrijednost i zatim se usporede s postojećim kapitalom (Gregurek i Vidaković, 2015).

$$\text{Adekvatnost kapitala} = \frac{\text{jamstveni kapital} \cdot 100}{\text{ukupno ponderirano poslovanje}}$$

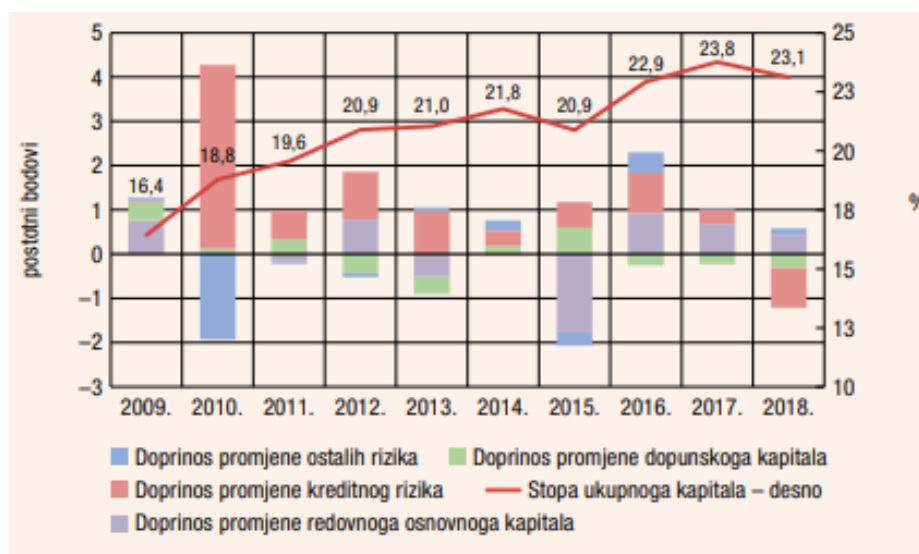
$$\text{Jamstveni kapital} = \text{Temeljni (osnovni) kapital} + \text{Dopunski kapital}$$

Kao što i sama riječ govori, temeljni kapital predstavlja temelj poslovanja banke, osnove kapitala. Dopunski kapital je proširenje osnovnog kapitala koji u sebi može sadržavati instrumente koji imaju obilježja vlasničkih i dužničkih financijskih papira.

Temelj razumijevanja adekvatnosti kapitala je u tome da je poslovanje banke rizično i da ukoliko banka ne dobije povrat svojih sredstava, imat će trošak koji će ili smanjiti dobit ili prouzročiti gubitak. Zbog toga svaki plasman za banku predstavlja potencijalni rizik koji može dovesti do smanjenja kapitala ili njegovog potpunog gubitka. Naime, svaki element aktive se ponderira kako bi se izračunalo koliki pojedini plasman ugrožava kapital banke. Kvalifikacija plasmana će ovisiti o riziku, pa će tako rizičniji plasmani imati veće pondere jer predstavljaju veći rizik za banku, dok će plasmani s manjim rizikom imati manje pondere s obzirom da predstavljaju manji rizik za banku odnosno, kapital banke (Gregurek i Vidaković, 2015).

Na slici 2. je prikazana stopa ukupnog kapitala banaka koja se na kraju 2018. smanjila za 0,7% u odnosu na kraj 2017. godine, na 23,1%. Također, možemo vidjeti da je povećanje ukupne izloženosti rizicima bilo je izrazitije od povećanja regulatornoga kapitala.

Slika 2. Dekompozicija promjene stope ukupnoga kapitala

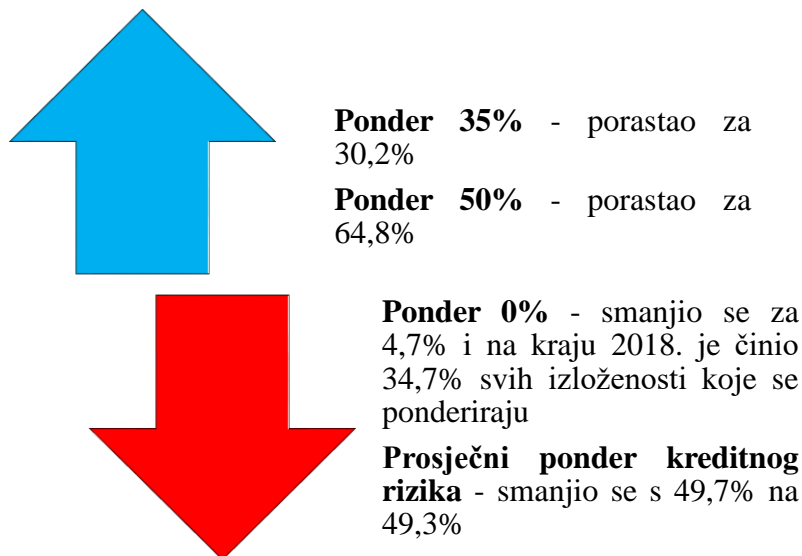

Izvor: HNB, bilten o bankama br.32

Napomena: Stupcima je opisana mjera u kojoj je pojedina komponenta pridonijela promjeni stope ukupnoga kapitala u odnosu na kraj prethodne godine.

Udio izloženosti koje se ponderiraju ponderom rizika od 0% smanjio se za 4,7% i na kraju 2018. je činio 34,7% svih izloženosti koje se ponderiraju (Slika 3.). Također, visinom promjene se izdvajala izloženost ponderirana ponderom rizika od 50%, koja je porasla za 64,8%, kao rezultat povećanja izloženosti prema stranim financijskim institucijama. Uz tu promjenu, izloženosti koje se ponderiraju povlaštenim ponderom rizika od 35% porasle su za 30,2%, zbog porasta izloženosti osiguranih stambenim nekretninama, što je dijelom povezano i s pripajanjem stambene štedionice matičnoj kreditnoj instituciji. Prosječni ponder kreditnog rizika smanjio se s 49,7% na 49,3%, što je njegova najniža vrijednost od 2002. godine (Bilten o bankama br.32, 2019).

Slika 3. Udio izloženosti koje se ponderiraju ponderom rizika na kraju 2018.godine

Izvor: HNB, obrada autora

3.5. Udio loših kredita u ukupnim kreditima

Bankovni kredit smatra se lošim ako dužnik više od 90 dana nije platio ugovorene rate ili kamate. Loši krediti nazivaju se i nenaplativim potraživanjima. Loši krediti su jako problematični za banku jer kada klijent ne ispunjava dogovorene uvjete otplate, banka je u tom slučaju

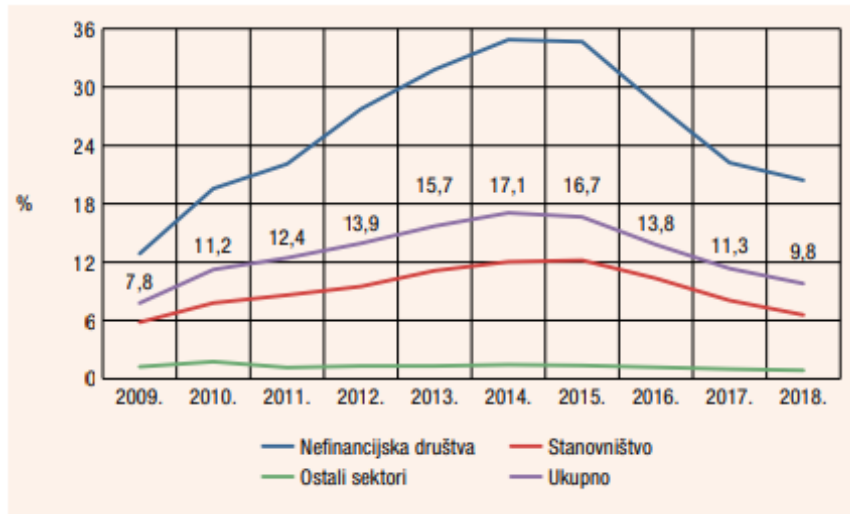
priomorana izdvojiti više sredstava u slučaju da se kredit ne otplati. Posljedično, smanjuje se bankovna sposobnost odobravanja novih kredita (ESB, 2016).

U 2018. godini se kvaliteta kredita poboljšala s padom loših kredita ispod 10%, tj. smanjio se s 11,3% na 9,8%. Tako se trend poboljšanja kvalitete kredita nastavio četvrtom godinom zaredom što predviđa pozitivan trend poboljšanja i u budućnosti. Iako je doprinos kreditnog rasta bio u rastućem trendu, da nije bilo prodaje loših kredita, pokazatelj bi se znatno pogoršao.

Iako smanjen s 22,2% na 20,4%, udio loših kredita u sektoru nefinancijskih društva (neovisni pravni subjekti i tržišni proizvođači čija je glavna aktivnost proizvodnja dobara i nefinancijskih usluga), je i dalje bio visok. Jedan od razloga zašto je tomu tako možemo tražiti u poslovanju grupe Agrokor koje je 2017. godine dovelo do naglog povećanja loših kredita. U nefinancijskim društvima, najveći udio loših kredita uočen je kod prerađivačke industrije, koja uz to zauzima vodeće mjesto u distribuciji ukupnih kredita. Na drugom mjestu se našla građevinarska industrija radi prodaje potraživanja, ali i padu kreditne aktivnosti prema toj branši. Promotrimo li sve djelatnosti, najveći udio loših kredita, čak 45,1% se odnosi na građevinarstvo, dok najmanji postotak (8,9%) je prisutan kod pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

U sektoru stanovništva udio loših kredita smanjio se s 8,1% na 6,6%. Ovdje je poboljšanje kvaliteta izrazitije jer je i naglašenija kreditna aktivnost. Loši krediti su stagnerali, a ono što je utjecalo na njihov pad je poboljšanje kod stambenih i gotovinskih nenamjenskih kredita. Kod ovih kredita, loši krediti su iznosili 5,0%, odnosno 5,3%. Sve navedene i objašnjenje prethodne podatke o udjelima loših kredita u ukupnim kreditima je prikazano Slikom 4.

Slika 4. Udio loših kredita u ukupnim kreditima banaka

Izvor: HNB, bilten o bankama br.32.

4. MAKROPRUDENCIJALNE MJERE HNB-A

Početak globalne financijske krize, koja se dogodila 2007. godine, predstavlja početak stvaranja jednog novog i čvrstog pravca u ekonomskoj politici, odnosno početka stvaranja makroprudencijalne politike. Glavni cilj makroprudencijalne politike je očuvanje stabilnosti financijskog sustava u cjelini, čime bi se osiguravao neometan proces financijskog posredovanja. Cij postavljanja čvrstih temelja makroprudencijalne politike je očuvanje stabilnosti financijskog sistema od sistemskih rizika uzrokovanih različitim prije svega egzogenim, ali i endogenim negativnim šokovima (Šarganović, 2019). Sistemski rizik definira se kao prijetnja da će poremećaji u financijskom sustavu rezultirati velikim negativnim posljedicama za cijeli financijski sustav i realno gospodarstvo (Jakšić i Samodol, 2021).

Glavno tijelo zaduženo za makroprudencijalni nadzor na području Europske Unije je Europski odbor za sistemske rizike, točnije ESRB, koji za glavni cilj ima prevenciju i ublažavanje pomenutih sistemskih rizika te jačanje otpornosti sustava na egzogene i endogene šokove. Takvi negativni šokovi pogodili su Hrvatsku 2020. godine pojavom potresa i globalne pandemije COVIDA-19.

Za ublažavanje posljedica šoka od pandemije tijekom 2020. godine na snazi je bio niz Vladinih mjera za olakšanje financijskog položaja poduzeća, a to je kratkoročno snažno pogoršalo stanje državnih financija. Oslobođenja poreza i doprinosa te potpore za zaposlenike zajedno su do

kraja 2020. iznosili 3,7% BDP-a, što je dovelo do znatnog porasta rashoda opće države. U tom periodu, povećano je korištenje EU fondova, no rastom rashoda, došlo je do pada državnih prihoda koje je dovelo do porasta javnog duga. (HNB, 2021)

Također, u odnosu na 2019. godinu, u 2020. godini ukupan iznos fiskaliziranih računa bio je umanjen za 13%, koliko bi približno mogao i iznositi pad prihoda. Uspoređujući s kriznom 2009. godino, ovaj postotak je čak i viši nego tada s time da je pad prihoda veoma neravnomjeran distribuiran u 2020.god., zauzimajući najveći prostor u turizmu i pružanju usluga. Stoga, mjere koje se provode za suzbijanje pandemije su ključne kako bi se normaliziralo poslovanje sektora poduzeća, odnosno smanjenja njegovog rizika likvidnosti i solventnosti. (HNB, 2021)

4.1. Struktura kapitalnog zahtjeva za banke

Kapitalni zahtjevi za banke i investicijska društva dio su jedinstvenih pravila bankovne unije te se njima u zakonodavstvu EU-a primjenjuje Sporazum Basel III o međunarodno dogovorenim standardima adekvatnosti kapitala (Europsko vijeće, 2020). Ta pravila se sastoje od:

- Uredbe (uredba o kapitalnim zahtjevima - CRR)
- Direktive (direktiva o kapitalnim zahtjevima - CRD IV).

Uredbom o kapitalnim zahtjevima, koja se primjenjuje u svim članicama Europske Unije, utvrđuju se:

- bonitetni zahtjevi za kapital,
- likvidnost i
- kreditni rizik za banke, odnosno kreditne institucije i investicijska društva.

Direktivom o kapitalnim zahtjevima, koja se također primjenjuje u svim članicama Europske Unije, utvrđuju se:

- pravila o zaštitnim slojevima kapitala (zaštitni kapital, protuciklički kapital, zaštitni sloj za sistematski rizik, zaštitni sloj za globalne sistemski važne institucije, zaštitni sloj za ostale sistemski važne institucije)
- primitcima i bonusima bankara,

- bonitetnom nadzoru i
- korporativnom upravljanju.

Kapitalnim zahtjevom se od banaka zahtijeva da posjeduju dovoljnu količinu kapitala ukoliko bi došlo do neočekivanih gubitaka i kako bi ostale solventne tijekom cijelog razdoblja. Kreditne institucije u Hrvatskoj su dužne kapitalni zahtjev održavati na 12%, 12,5% ili 14% ukupne izloženosti riziku, na koji se još nadodaje individualni kapitalni zahtjev za svaku banku pojedinačno.

Financijska poluga odnos je između jamstvenog kapitala banke i njezine ukupne imovine. Kada vrijednost imovine banke premašuje osnovu kapitala, tada je imovina banke pod utjecajem efekta financijske poluge.

Kada govorimo o zaštitnim slojevima kapitala, postoje različiti slojevi kapitala, a prvi među njima je zaštitni kapital (redovni osnovni kapital) kojeg sve banke moraju držati na najvišoj razini kvalitete, u visini od 2,5 % ukupnog iznosa izloženosti banke riziku. Protuciklički kapital zahtijeva od banke da ima dodatni iznos kapitala, u vremenima kada je kreditni rast snažan, kako bi se taj zaštitni sloj mogao otpustiti ukoliko se gospodarwska aktivnost smanji ili uspori.

Zaštitni sloj za sistemske rizike će države članice moći koristiti od 1 do 3% za sve izloženosti i najviše 5% za domaće izloženosti i izloženosti prema trećim državama, a da pritom ne moraju tražiti prethodno odobrenje Europske komisije. Kao što i sama riječ govori, zaštitni sloj za globalne sistemski važne institucije je namijenjen globalno važnim institucijama koje je nadležno tijelo odredilo kako bi nadomjestile veći rizik koji predstavljaju za globalni financijski sustav.

U zaštitni sloj za ostale sistemski važne institucije spadaju domaće važne institucije kao i institucije važne za EU. Nadalje, govoreći o bonusima bankara, bonus je ograničen na omjer fiksnih i varijabilnih primitaka od 1:1. To znači da bonus može biti samo manji od fiksne plaće ili njoj jednak.

I na koncu, sve sistemski važne europske banke moraju izvještavati o ostvarenim dobitima, plaćenim porezima i primljenim potporama (Europsko vijeće, 2019).

4.2. Osnovni instrumenti koji se odnose na likvidnost

Kako bi ostvarila utvđenu monetarnu politiku, Hrvatska narodna banka koristi se različitim instrumentima i mjerama koji su joj potrebni za reguliranje količine novca u optjecaju te za reguliranje kreditne aktivnosti i likvidnosti banaka. Na koncu, donosi mjere u svezi s kamatnim stopama. Upravo instrumentima monetarne politike Hrvatska narodna banka postiže svoj primarni cilj, a to je održavanje stabilnosti cijena. Pravila za provođenje monetarne politike Hrvatske narodne banke sadržavaju sljedeće instrumente:

- operacije na otvorenom tržištu,
- obvezna pričuva,
- stalno raspoložive mogućnosti,
- ostali instrumenti i mjere.

Ovim instrumentima monetarne politike Hrvatska narodna banka povećava odnosno emitira ili smanjuje (sterilizira) likvidnost. Želimo li povećati likvidnost, to ćemo postići kupnjom imovine ili odobravanjem kredita, dok ćemo smanjenje likvidnosti postići upotrebom obvezbe pričuve, točnije prodajom imovine ili izdavanjem vrijednosnica HNB.

Kreditni koje odobrava Hrvatska narodna banka osigurani su financijskim instrumentima, tj. kolateral poput dužničkih vrijednosnih papira. Također, lista prihvatljivoga kolaterala unaprijed se objavljuje. Protustranke u operacijama na otvorenom tržištu i stalno raspoloživim mogućnostima mogu biti samo kreditne institucije koje su obveznici obvezne pričuve. Ostali instrumenti i mjere primjenjuju se na iste protustranke. (HNB, 2017)

5. ANALIZA I MAKROPRUDENCIJALNA DIJAGNOSTIKA

U ovom dijelu rada ćemo pomoću makroprudencijalne dijagnostike analizirati i raščlaniti postavljena istraživačka pitanja. Analiza će biti napravljena u obliku tri zasebne tablice sa sljedećim naslovima:

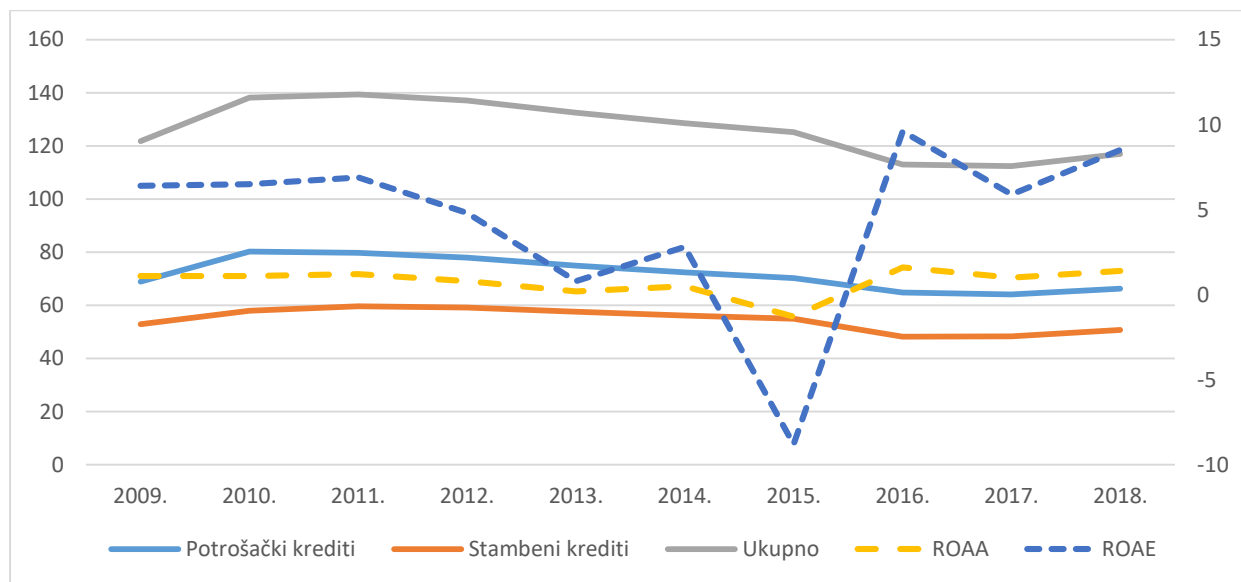
- Veza između strukture kredita stanovništvu i pokazatelja profitabilnosti
- Odnos između stope rasta kredita i stope ukupnog kapitala

- Odnos loših kredita, pokazatelja profitabilnosti i adekvatnosti kapitala

5.1. Veza između strukture kredita stanovništvu i pokazatelja profitabilnosti (u mil.kuna)

Godine	Potrošački krediti	Stambeni krediti	ROAA	ROAE
2009	68.876,5	52.959,6	1,1%	6,4%
2010	80.187,3	57.981,0	1,1%	6,5%
2011	79.748,2	59.642,3	1,2%	6,9%
2012	77.919,4	59.236,0	0,8%	4,8%
2013	74.987,8	57.629,7	0,2%	0,8%
2014	72.398,4	56.127,3	0,5%	2,8%
2015	70.228,5	54.988,8	-1,3%	-8,8%
2016	64.788,1	48.236,0	1,6%	9,6%
2017	64.054,7	48.439,3	1,0%	5,9%
2018	66.203,2	50.713,1	1,4%	8,5%

Tablica 12. Krediti stanovništvu i profitabilnost banaka

Izvor: obrada autorice

Prema rezultatima numeričke obrade ne postoji korelacija između kretanja iznosa odobrenih stambenih i potrošačkih kredita stanovništvu i profitabilnosti banaka, što se vidi iz sljedeće tablice

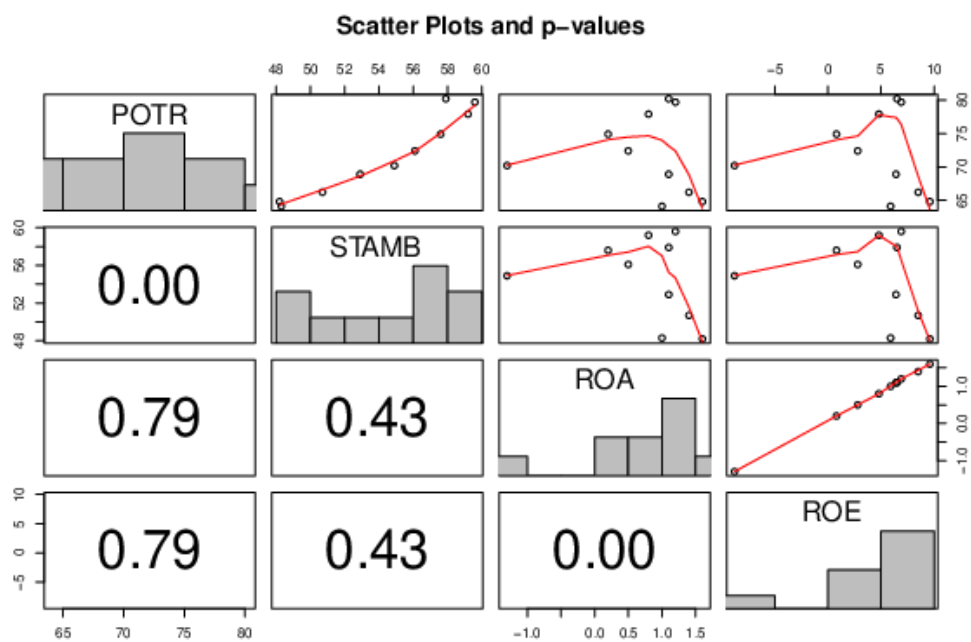
i dijagrama rasipanja u kojem je p-vrijdnost između iznos kredita i pokazatelja ROE i ROA svugdje veće od 0,05 ili 5%.

Korelacije za sve parove nizova podataka

Correlations for all pairs of data series (method=pearson)

	POTR	STAMB	ROA	ROE
POTR	1	0.958	-0.095	-0.097
STAMB	0.958	1	-0.284	-0.284
ROA	-0.095	-0.284	1	1
ROE	-0.097	-0.284	1	1

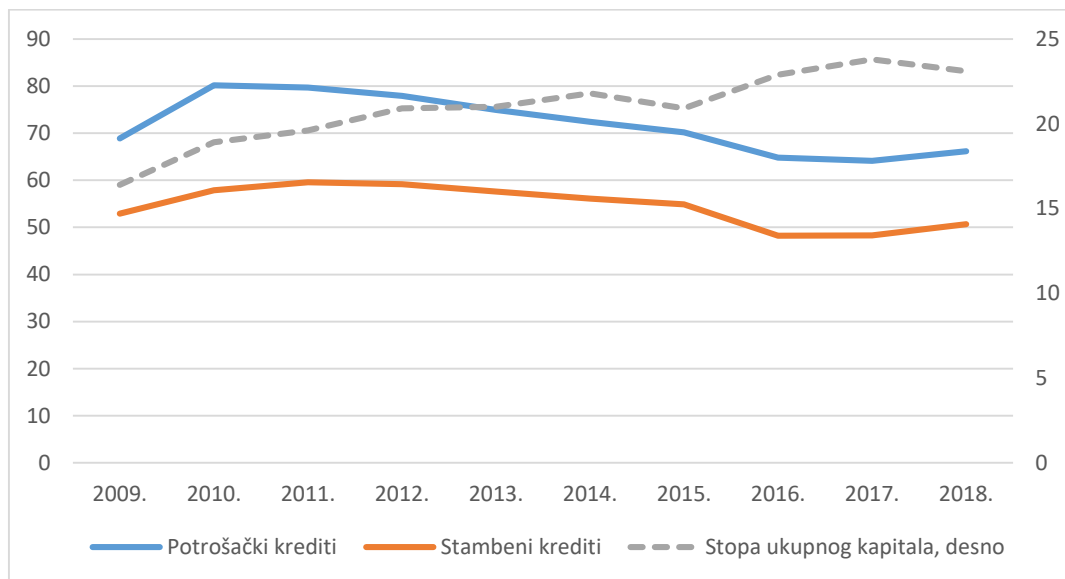
Raspršeni grafikoni i p-vrijdnost

5.2. Odnos između stope rasta kredita i stope ukupnog kapitala (u mil.kuna)

Godine	Potrošački krediti	Stambeni krediti	Regulatorni kapital	Stopa ukupnog kapitala
2009	68.876,5	52.959,6	52.739,7	16,4%
2010	80.187,3	57.981,0	52.454,2	18,8%
2011	79.748,2	59.642,3	53.593,6	19,6%
2012	77.919,4	59.236,0	54.859,1	20,9%
2013	74.987,8	57.629,7	53.388,1	21,0%
2014	72.398,4	56.127,3	53.780,0	21,8%
2015	70.228,5	54.988,8	51.203,1	20,9%
2016	64.788,1	48.236,0	52.568,9	22,9%
2017	64.054,7	48.439,3	53.645,3	23,8%
2018	66.203,2	50.713,1	53.913,8	23,1%

Tablica 13. Stopa rasta kredita i stopa ukupnog kapitala

Izvor: obrada autorice

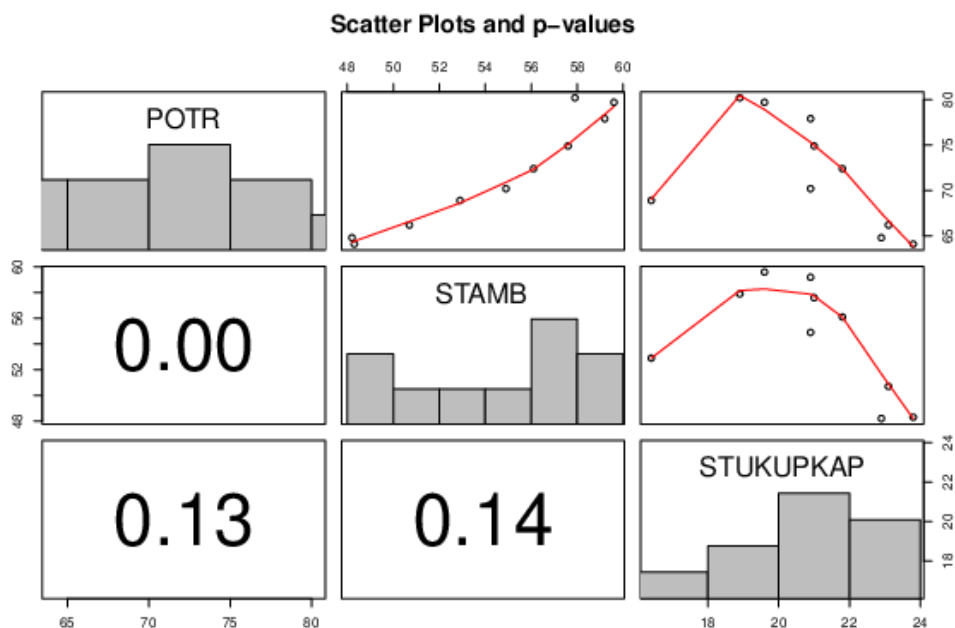
Prema rezultatima numeričke obrade ne postoji korelacija između kretanja iznosa odobrenih stambenih i potrošačkih kredita stanovništvu i stope ukupnog kapitala banaka, što se vidi iz sljedeće tablice i dijagrama rasipanja u kojem je p-vrijdnost između iznos kredita i stope ukupnog kapitala (adekvatnosti kapitala) svugdje veće od 0,05 ili 5%.

Korelacija za sve parove u seriji podataka (metoda=pearson)

Correlations for all pairs of data series (method=pearson)

	POTR	STAMB	STUKUPKAP
POTR	1	0.958	-0.513
STAMB	0.958	1	-0.507
STUKUPKAP	-0.513	-0.507	1

Raspršeni grafikoni i p-vrijednost

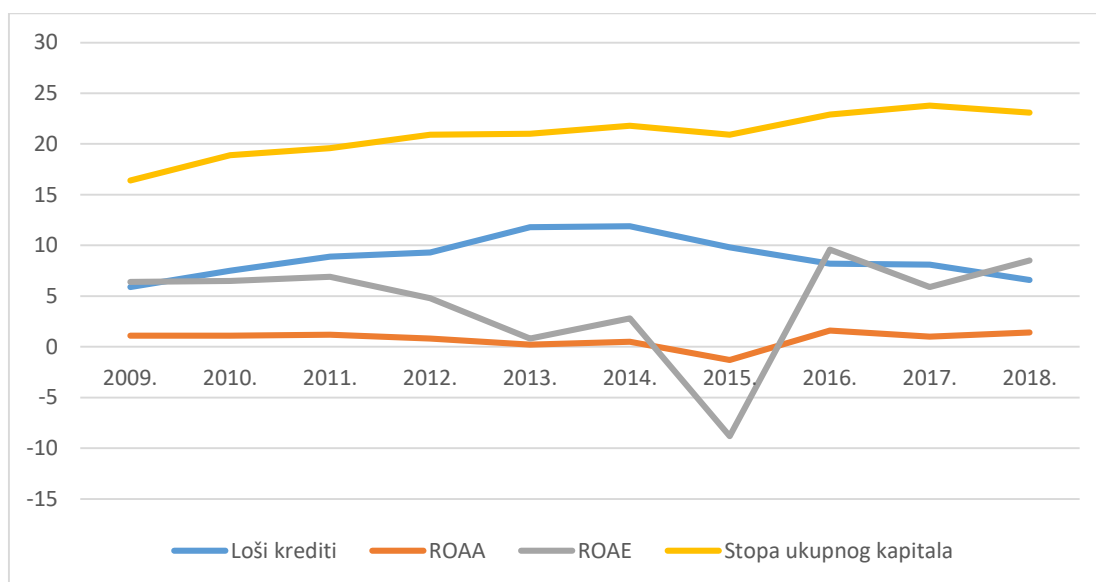

5.3. Odnos loših kredita, pokazatelja profitabilnosti i adekvatnosti kapitala (u mil.kuna)

<i>Godine</i>	Loši krediti	ROAA	ROAE	Regulatorni kapital	Stopa ukupnog kapitala
2009	5,9%	1,1%	6,4%	52.739,7	16,4%
2010	7,5%	1,1%	6,5%	52.454,2	18,8%

2011	8,9%	1,2%	6,9%	53.593,6	19,6%
2012	9,3%	0,8%	4,8%	54.859,1	20,9%
2013	11,8%	0,2%	0,8%	53.388,1	21,0%
2014	11,9%	0,5%	2,8%	53.780,0	21,8%
2015	9,8%	-1,3%	-8,8%	51.203,1	20,9%
2016	8,2%	1,6%	9,6%	52.568,9	22,9%
2017	8,1%	1,0%	5,9%	53.645,3	23,8%
2018	6,6%	1,4%	8,5%	53.913,8	23,1%

Tablica 14. Odnos loših kredita, pokazatelja profitabilnosti i adekvatnosti kapitala

Izvor: obrada autorice

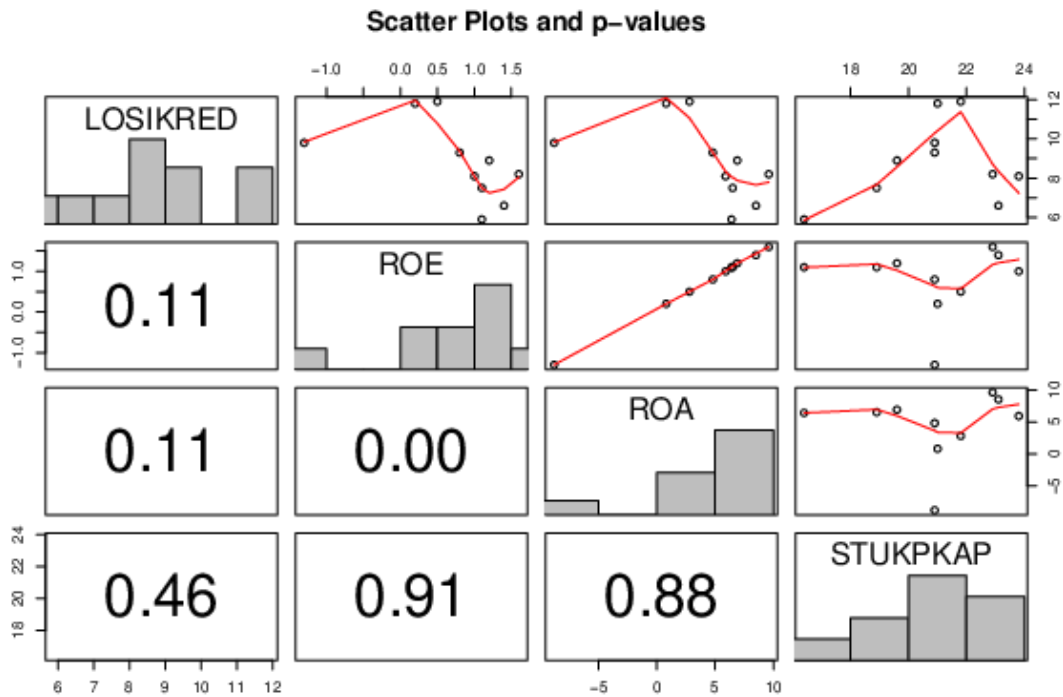
Prema dobivenim rezultatima uočava se kako postoji potpuna korelacija između ROE i ROA što je i logično odnosno uočava se da na granici signifikantnosti 10% (gdje je p-vrijednost kod ROE i ROA u stvari 0,11 ili 11%) postoji relativno slaba negativna korekcija između stope loših kredita i ROE (-0,536) i relativno slaba negativna korelacija između stope loših kredita i ROA (-0,531) što je također logično – veća stopa loših nenaplativih kredita znači manju profitabilnost.

Korelacija za sve parove u seriji podataka (metoda=pearson)

Correlations for all pairs of data series (method=pearson)

	LOSIKRED	ROE	ROA	STUKPKAP
LOSIKRED	1	-0.536	-0.531	0.266
ROE	-0.536	1	1	0.043
ROA	-0.531	1	1	0.053
STUKPKAP	0.266	0.043	0.053	1

Raspršeni grafikoni i p-vrijednost

6. ZAKLJUČAK

Od davnina su ljudi bili posrednici između ponude na tržištu i novčane razmjene. Shodno tomu, raširenost korištenja kredita uopće ne čudi s obzirom da je kredit najjednostavniji i najčešći oblik financiranja zajmoprimca. Krediti se mogu podijeliti na različite kategorije, no glavna podjela kredita je na namjenske poput stambenog kredita i na nenamjenske koji se izdaju zbog neodređenih razloga zajmoprimca. S jedne strane, bankama je važno procijeniti kreditnu sposobnost potencijalnog klijenta, dok je zajmoprimcu važno kakvi su uvjeti uslijed kreditnog zaduživanja kod banke. Istraživanje je pokazalo kako je u zadnje tri godine trend distribucije kredita stanovništvu u stalnom porastu s naročitim rastom gotovinskih nenamjenskih kredita.

Rizik za banku predstavlja nesigurnost koja je povezana s nekim događajem, kao na primjer, hoće li se kamatne stope u narednom periodu rasti ili padati, hoće li kornisnik obnoviti svoj kredit i slično. Upravom makroprudencijalnom politikom se želi očuvati stabilnost financijskog sustava u cjelini, čime bi se osiguravao neometan proces financijskog posredovanja kao i reduciranje mogućih rizika.

Dva ključna pokazatelja u ocjeni profitabilnosti banaka su prinos na prosječnu imovinu (ROAA) i prinos na prosječni kapital (ROAE). U radu smo odgovorili na istraživačka pitanja koja su postavljena u uvodu. Prvo pitanje je glasilo kako struktura kredita stanovništvu utječe na profitabilnost banaka i straživanjem smo pokazali kako ne postoji korelacija između kretanja iznosa odobrenih stambenih i potrošačkih kredita stanovništvu i profitabilnosti banaka. Također, zanimalo nas je postoji li veza između rasta kredita stanovništvu i stope ukupnog kapitala i iz ponuđenih podataka za period od 2009.godine do 2018.godine i prema rezultatima numeričke obrade ne postoji korelacija između kretanja iznosa odobrenih stambenih i potrošačkih kredita stanovništvu i stope ukupnog kapitala banaka. Na koncu, dali smo odgovor na zadnje istraživačko pitanje koje glasi u kakvom su odnosu loši krediti, profitabilnost i adekvatnost kapitala banaka i prema dobivenim rezultatima uočava se kako postoji potpuna korelacija između ROE i ROA, odnosno postoji relativno slaba negativna korelacija između stope loših kredita i ROE kao i relativno slaba negativna korelacija između stope loših kredita i ROA, što je i logično s obzirom da veća stopa loših nenaplativih kredita znači manju profitabilnost.

LITERATURA:

KNJIGE:

1. Brajović Bratanović, S., Greuning, van H. (2006): *Analiza i upravljanje bankovnim rizicima: Pristupi za ocjenu organizacije funkcije upravljanja rizicima i izloženosti financijskom riziku*, MATE, Zagreb., str. 1-11.
2. Ciby J. (2013): *Credit risk*. WileyFinance.
3. Gregurek, M. (2015): *Poslovanje banaka*. Zagreb: RRIF Visoka škola za financijski menadžment.
4. Gregurek, M. i Vidaković, N. (2015): *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: Visoko učilište EFFECTUS-visoka škola za financije i pravo.
5. Kandžija, V. i Živko, I. (2004): *Poslovna politika banaka*. Mostar-Rijeka: Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
6. Palepu, Krishna G., Paul M. Healy, Victor L. Bernard, i Erik Peek. (2007): *Business Analysis and Valuation: IFRS Edition - Test and Cases*. London: Thomson Learning.
7. Rose, P.S., (2003): *Menadžment komercijalnih banaka*, MATE, Zagreb, str. 170.
8. Rose, P. S. i Hudgins, S. C. *Upravljanje bankama i financijske usluge*. Biblioteka „Gospodarska misao“ u Zagrebu, str. 590- 591.
9. Šego, B. (2008): *Financijska matematika*. Zagreb: Zgombić & Partneri - nakladništvo i informatika d.o.o.
10. Šverko, I. (2007): *Upravljanje nekreditnim rizicima u hrvatskim financijskim institucijama*, HIBO, Zagreb, str. 158.

INTERNET IZVORI:

1. Coin group, mrežno izdavanje. *Glavne prednosti i nedostaci kreditnih kartica* (2021). URL: <https://hrv.coin-group.com/3300451-the-main-advantages-and-disadvantages-of-credit-cards> [pristup: 1.5.2021.]
2. Bankrate, mrežno izdanje. *Credit risk* (2020). URL: <https://www.bankrate.com/glossary/c/credit-risk/> [pristup: 25.5.2021.]

3. Basel Committee in Banking Supervision, 2004. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf> [pristup: 25.5.2021.]
4. Britannica, mrežno izdanje. *Credit card* (2021). URL: <https://www.britannica.com/topic/collateral-finance> [pristup: 3.5.2021.]
5. ESB, *Što su loši krediti?*. ESB - Europska središnja banka (2016). URL: <https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me/html/npl.hr.html> [pristup: 27.5.2021.]
6. Europsko vijeće, mrežno izdanje. *Kapitalni zahtjevi za bankovni sektor* (2020). URL: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/banking-union/single-rulebook/capital-requirements/> [pristup: 28.5.2021.]
7. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2020). URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=33841> [pristup: 8.12.2020.]
8. Kagan, J. (2021), *Overdraft*. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/o/overdraft.asp> [pristup: 5.5.2021.]
9. Kagan, J. (2020), *Understanding Loans*. Loan. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/l/loan.asp> [pristup: 8.12.2020.]
10. Karlovačka banka. *Ostali krediti* (2021). URL: <https://www.kaba.hr/gradanstvo/ostali-kredit/> [pristup: 14.5.2021.]
11. Kenton W. (2020), *ROAA Definition*. What Is the Return on Average Assets – ROAA?. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/r/roaa.asp> [pristup: 22.5.2021.]
12. Korda, Z. (2020), *Koronakriza i stroži uvjeti kreditiranja zaustavili potrošački bum. Provjerili smo koje banke nude najpovoljnije gotovinske kredite*. Tportal. URL: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/koronakriza-i-strozi-uvjeti-kreditiranja-zaustavili-potrosacki-bum-provjerili-smo-koje-banke-nude-najpovoljnije-gotovinske-kredite-20201019> [pristup: 14.5.2021.]
13. Korda, Z. (2020), *Kreće rezanje dozvoljenih minusa, evo što kažu u bankama*. Tportal. URL: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/krece-rezanje-dozvoljenih-minusa-evo-sto-kazu-u-bankama-20200922> [pristup: 13.5.2021.]
14. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2020). URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49794> [pristup: 4.1.2021.]
15. HGK (2020). *U 2019. godini stanovništvo je preferiralo kunske gotovinske nenamjenske kredite*. HGK – Hrvatska gospodarska komora. URL: <https://www.hgk.hr/u-2019-godini-stanovnistvo-je-preferiralo-kunske-gotovinske-nenamjenske-kredite> [pristup: 22.2.2021.]

16. HNB, *Financijska pismenost - Računi za plaćanje*. HNB - Hrvatska Narodna Banka (2019). URL: https://www.hnb.hr/documents/20182/2446103/h-brosura_financijska-pismenost_racuni-za-placanje.pdf/bdb9f43d-fb74-43b6-8fd0-3c8e70a4187a [pristup: 28.4.2021.]
17. HNB, *HNB poduzeo mjere za ublažavanje rizika pri odobravanju gotovinskih nenamjenskih kredita*. HNB - Hrvatska Narodna Banka (2019). URL: <https://www.hnb.hr/-/hnb-poduzeo-mjere-za-ublazavanje-rizika-pri-odbravanju-gotovinskih-nenamjenskih-kredita> [pristup: 13.5.2021.]
18. HNB, *Instrumenti monetarne politike*. HNB - Hrvatska narodna banka (2017). URL: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti> [pristup: 8.6.2021.]
19. HNB, *Tekući račun*. HNB – Hrvatska Narodna Banka (2019). URL: <https://www.hnb.hr/-/tekuci-racun> [pristup: 5.5.2021.]
20. HNB, *Vrste kredita*. HNB - Hrvatska Narodna Banka (2019). URL: <https://www.hnb.hr/-/vrste-kredita>
[pristup: 4.1.2020.]
21. Moj bankar. *Auto krediti-vodič kroz ponudu banaka* (2021). URL: <https://www.moj-bankar.hr/Vijesti/Auto-krediti-vodi%C4%8D-kroz-ponudu-banaka> [pristup: 19.4.2021.]
22. Moj bankar. *Efektivna kamatna stopa (EKS)* (2021). URL: [https://www.moj-bankar.hr/kazalo/e/efektivna-kamatna-stop-a-\(eks\)](https://www.moj-bankar.hr/kazalo/e/efektivna-kamatna-stop-a-(eks)) [pristup: 28.4.2021.]
23. Moj bankar. *Lombardni kredit* (2021). URL: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/L/Lombardni-kredit> [pristup: 14.5.2021.]
24. Moj bankar. *Stambeni kredit* (2021). URL: <https://www.moj-bankar.hr/Kazalo/S/Stambeni-kredit>
[pristup: 12.4.2021.]
25. Moj posao. *U „minusu“ gotovo 50% Hrvata*. URL: <https://www.moj-posao.net/Press-centar/Details/72661/U-minusu-gotovo-50-Hrvata/55/> [pristup: 13.5.2021.]
26. Money nx. *Povrat prosječne imovine - definicija roaa - Financijska analiza - 2021* (2021). URL: <https://hr.moneynx.com/return-average-assets-roaa-definition> [pristup: 19.5.2021.]
27. N.S./Hina, (2019), *Građevinskom boomu nema kraja: Lani u Hrvatskoj izgrađeno više od 10.000 stanova, svaki četvrti napravljen je u Zagrebu*. Zagreb: tportal. URL: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/lani-u-hrvatskoj-izgradeno-10-000-novih-stanova-za-20-posto-vise-nego-godinu-ranije-20190927> [pristup: 16.4.2021.]

28. PBZ, *PBZ lombardni kredit*. PBZ -Privredna banka Zagreb (2021). URL: <https://www.pbz.hr/gradjani/ostali-kredit/lombardni-kredit.html> [pristup: 14.5.2021.]
29. Riječnik financijskih pojmova. *Anuitet* (2021). URL: <https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-a/web/anuitet> [pristup: 12.4.2021.]
30. Riječnik financijskih pojmova. *Kreditna kartica* (2021). URL: <https://webhosting-wmd.hr/rjecnik-pojmovi-k/web/kreditna-kartica> [pristup: 28.4.2021.]
31. Stapić, S. (2019), *Nikad manje Hrvata u „crvenom“ na tekućem, a evo što napraviti ako vam banka nenadano smanji iznos dopuštenog minusa*. Slobodna Dalmacija. URL: <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/biznis/nikad-manje-hrvata-39-u-crvenom-39-na-tekucem-a-evo-sto-napraviti-ako-vam-banka-nenadano-smanji-iznos-dopustenog-minus-a-602147> [pristup: 13.5.2021.]
32. Tempest, M. (2020), *What is a Non - Purpose Loan?* . Best personal loans. URL: <https://bestpersonalloans.com/blog/non-purpose-loan.html> [pristup: 13.5.2021.]
33. Večernji list. *Kvadrat u Zagrebu 2000 €, evo na što kupci najviše obraćaju pozornost* (2021). URL: <https://www.vecernji.hr/vijesti/kvadrat-u-zagrebu-2000-eur-evo-na-sto-kupci-najvise-obracaju-pozornost-1460221> [pristup: 16.4.2021.]
34. Udruga Franak. *Najčešće vrste kredita – Hipotekarni krediti* (2015). URL: <https://udrugafanak.hr/abeceda-kredita/> [pristup: 16.4.2021.]
35. Šiško,P. (2016), *Hipotekarni kredit*. Financijski leksikon za svakoga. Zagreb: Jutarnji list. URL: <https://leksikon.jutarnji.hr/p/hipotekarnikredit> [pristup: 17.4.2021.]
36. Šiško,P. (2016), *Kreditna kartica*. Financijski leksikon za svakoga. Zagreb: Jutarnji list. URL: <https://leksikon.jutarnji.hr/p/kreditnakartica> [pristup: 1.5.2021.]
37. Šiško,P. (2016), *Potrošački kredit*. Financijski leksikon za svakoga. Zagreb: Jutarnji list. URL: <https://leksikon.jutarnji.hr/p/potrosackikredit> [pristup: 4.1.2021.]
38. Wessa, P. (2021), Free Statistics Software, Office for Research Development and Education, version 1.2.1, URL <https://www.wessa.net/>

BILTEN:

1. HNB (2019). *Bilten o bankama br.32*. HNB - Hrvatska Narodna Banka. URL: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2868711/hbilten-o-bankama-32.pdf/c1d882fe-aeb2-38e6-6484-5212bb9dca93> [pristup: 4.1.2021.]

ČLANCI:

1. Chmielewski T., (2005), *Bank Risks, Risk Preferences and Lending*, No. 2-7.
2. Dumičić M., (2015), *Kratak uvod u svijet makroprudencijalne politike*. HNB – Hrvatska narodna banka, pregledi P-26.
2. HNB, (2021), *Makroprudencijalna dijagnostika*. HNB - Hrvatska Narodna Banka, godina VI, broj 13. Preuzeto s: <https://www.hnb.hr/documents/20182/3765564/h-mpd-13-2021.pdf/f805c922-8f1a-0a68-f7e4-bf9c46bcb4b8> [pristup: 28.05.2021.]
3. Jakšić J. i Samodol A., (2021), *Makroprudencijalna politika i nestandardne mjere ECB i HNB*, *Acta Economica Et Turistica*, Vol 6, No. 1-2, pp. 1-156.
4. Leko V. i Stojanović A. (2006), *Sektorska i namjenska struktura bankovnih kredita*, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 4.
5. Ribić D. i Vakanjac D., (2017), *Proces kreditiranja građana od strane banaka u Republici Hrvatskoj*, Vol. VIII., br. 1., str. 29-37. Preuzeto s: [file:///C:/Users/HP/Downloads/3_4%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/3_4%20(2).pdf) [pristup: 28.04.2021.]
6. Pavković, A. (2004). *Instrumenti vrednovanja uspješnosti poslovnih banaka*. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu , II (1), str. 180-192.
7. Potkonjak, M., *Hipotekarni kredit*, *Računovodstvo i financije*, Vol. 37, No. 11, 1991., str. 28-30.
8. Samodol, A.; Jakšić, J. (2020), *MAKROPRUDENCIJALNA POLITIKA I NESTANDARDNE MJERE EUROPSKE SREDIŠNJE BANKE I HRVATSKE NARODNE BANKE* // *Acta Economica Et Turistica*, 6, 1 - 2; 77-99
9. Šarganović, H.,(2019), *Značaj makroprudencijalne politike kod upravljanja sistemskim rizicima u cilju očuvanja financijske stabilnosti*, *Visoka škola "CEPS – Centar za poslovne studije"*, str. 98-110.
10. Šućur, I. (2007). *Tržište kartičnih proizvoda u Republici Hrvatskoj*, *Market-Tržište*, 19(2), str. 213-230. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/21362> [pristup: 28.04.2021.]

11. Vučković, M. (2010). *Analiza učinkovitosti hrvatskih banaka pomoću višekriterijskog programiranja*. EFZG Serija članaka u nastajanju . Zagreb.

PUBLIKACIJA:

1. Tepuš, M. M. (2004.) *Analiza modela stambenog financiranja u Republici Hrvatskoj* [Online]. URL: <https://www.hnb.hr/documents/20182/121258/p-018.pdf/ec49e436-3ed5-428e-b325-935b763bcd6> [pristup: 14.4.2021.]

SEMINARSKI RADOVI:

1. Cerančević, Đ.D, (2012), *Analiza ponude kreditnih kartica u bankama u Republici Hrvatskoj*, Seminarski rad, Ekonomski fakultet u Osijeku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

POPIS SLIKA:

Slika 1. Koeficijent likvidnosne pokrivenosti (LCR).....	38
Slika 2. Dekompozicija promjene stope ukupnoga kapitala	40
Slika 3. Udio izloženosti koje se ponderiraju ponderom rizika na kraju 2018.godine.....	41
Slika 4. Udio loših kredita u ukupnim kreditima banaka	42

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Najčešći uvjeti kreditiranja	7
Tablica 2. Vrste kredita građana	8
Tablica 3. Krediti sektora stanovništva, stanja u mil.HRK.....	11
Tablica 4. Završene zgrade i stanovi 2014.-2019.god.	13
Tablica 5. Kreditni uvjeti stambenih kredita Erste banke u travnju 2021.....	15
Tablica 6. Reprezentativni primjeri ukupnih troškova.....	17
Tablica 7. Kreditni uvjeti auto kredita OTP banke u travnju 2021.god.....	20
Tablica 8. Broj korisnika računa za plaćanje	22

Tablica 9. Kamatne stope za gotovinske nenamjesne kredite u kunama	27
Tablica 10. Kamatne stope za gotovinske nenamjesne kredite u eurima.....	29
Tablica 11. Izloženost bankovnim rizicima	33
Tablica 12. Krediti stanovništvu i profitabilnost banaka	47
Tablica 13. Stopa rasta kredita i stopa ukupnog kapitala.....	49
Tablica 14. Odnos loših kredita, pokazatelja profitabilnosti i adekvatnosti kapitala	51

POPIS GRAFOVA:

Graf 1. Struktura kredita sektora stanovništva, stanja u mil.HRK.....	10
Graf 2. ROAA i ROAE banaka u Hrvatskoj u periodu od 2012. do 3.travnja 2020. godine.....	34

